

Talvisodan pataljoonan- ja patteriston- komentajat

Yleisesikuntamajuri P KILKKI

0. JOHDANTO

0.1. Tutkimuksen tarkoitus ja kohde

Talvisodassa muodosti pataljoona ja patteristo varsinaisen taktillisen yksikön, jonka johtaminen on ehkä eräs kaikkein vaativimmista johtamistehtävistä taistelukentällä. Komentopaikka on yleensä sijoitettu etulinjan välittömään läheisyyteen ja komentaja joutuu päivittäin miehistönsä kanssa yhtä välittömään kosketukseen kuin yksikönpäällikötkin. Toisaalta hänen on pystyttävä varsin pienen ja heikosti koulutetun esikunnan avulla suoriutumaan vaativistakin taktillisista tai tuliteknillisistä toiminnoista eri aselajien ja huollon toiminnat mukaan lukien. Talvisodan aikana jouduttiin lisäksi useissa tilanteissa pataljoonia tai patteristoja alistamaan toisilleen ja komentajan oli tällöin toimittava kokonaisen taisteluosaston, tykistöryhmän tai rannikkolohkon johtajana.

Suomen Sotatieteellisen Seuran stipendityönä valmistui vuonna 1961 OLAVI SIPPOSEN JA MARTTI SUHOSEN tutkimus "Talvisodan komppanian- ja patterin päälliköt". Siinä kuvattiin perusteellisesti tal-

visodassa perusyksikköä johtaneiden jalkaväki- ja tykistöupseerien sosiaalista taustaa, sotilaskoulutusta sekä sitä, miten nämä upseerit menestyivät vaikeassa tehtävässään. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut jatkaa SIPPOSEN ja SUHOSEN kuvausta talvisodan rintamilla toimineista taistelun johtajista tarkastelemalla samalla tavalla sodan-aikaisia pataljoonan- ja patteristonkomentajia.

Tutkimuksessa pyritään antamaan vastaukset kysymyksiin mitkä sosiaaliset ja koulutukselliset (siviili- ja sotilas-) edellytykset joukko-yksikön komentajilla oli tehtäviensä hoitamiseen sekä miten joukko-yksikön komentajat menestyivät tehtävässään ja mitkä henkilökohtaiset tekijät mahdollisesti vaikuttivat menestykseen?

Tutkimuskohteeksi on rajattu talvisodan rintamilla toimineet jalkaväki-, kenttätykistö- ja rannikkotykistöjoukkoyksiköt. Niistä on otettu huomioon jalkaväessä rykmenttien ja prikaatien pataljoonat, erilliset pataljoonat, jääkäri-, polkupyörä- ja sissipataljoonat, ratsuväkirykmentit, kevyet osastot sekä kenttätäydennysprikaatin pataljoonat, kenttätykistöstä rykmenttien patteristot ja erilliset patteristot sekä rannikkotykistöstä Viipurin lohkon ja Laatokan meripuolustuksen lohkot, alalohkot ja suurimmat linnakkeet. Sodan aikana perustetut tai sodan alkuvaiheessa koulutuskeskuksissa olleet joukot on otettu tutkimukseen mukaan siitä ajankohdasta lukien, kun ne ovat saapuneet rintamalle.

Komentajia nimettäessä ovat tärkeimpinä lähteinä olleet tietenkin päiväkäskyt, mutta monen yksikön kohdalla on jouduttu turvautumaan sotapäiväkirjoihin tai tutkimaan käskyjen ja muiden asiapapereiden allekirjoituksia. Tällöin on komentajaksi katsottu upseeri, joka on hoitanut tehtävää vähintään viikon, lomansijaiset kuitenkin poisluettuna. Laadittua komentajaluetteloa ei kuitenkaan ole saatu kaikkien yksiköiden kohdalla täydelliseksi. Tutkimuksen lopputulokseen — käytetystä menetelmästä johtuen — puutteilla ei ole ollut merkitystä. Luettelosta voidaan todeta, että yhteensä 236 joukkoyksikössä on talvisodan aikana toiminut noin 350 upseeria komentajana. Tutkimuksessa tarvittu tiedot näistä upseereista — jotka kaikki olivat aktiiviupseereita — on kerätty pääasiassa eri matrikkeleista. Niissä on kuitenkin ilmennyt eräitä puutteellisuksia ja ristiriitaisuuksia, joita kaikkia ei ole voitu tarkistaa.

0.2. Tutkimustapa ja käytetty menetelmä

Koska tutkimus on jouduttu suorittamaan "käsityönä", olisi 350 upseerin tietojen käsittely ollut suorastaan ylivoimainen tehtävä. Tämän takia on tutkimuksessa käytetty tilastollista otantamenettelyä. Tutkimukseen valittiin mukaan jokaisen jalkaväkirykmentin ja prikaatin II pataljoonan ja kenttätykistörykmentin II patteriston komentajat sekä erillisistä joukkoyksiköistä vastaavan suuruinen umpimähkäinen ositettu otos siten, että eri aselajit, joukko-osastotyypit sekä rintaman suunnat tulivat tasapuolisesti edustetuiksi. Näin saatiin tutkimuskohteiksi 102 jalkaväki- ja 26 tykistöupseeria eli noin 37 % perusjoukosta. Otosta on pidettävä erittäin edustavana perusjoukosta tehtäviä päätelmiä varten.

Tilastollista menetelmää ei tutkimuksessa kuitenkaan ole jatkettu otantaan ja prosentuaalisia jakauma-arvoja pitemmälle. Keskeisimpänä menetelmänä on käytetty tavanomaista historiallis-kvalitatiivista menetelmää ja vertailevaa tutkimustapaa. Vertailun mahdollistamiseksi saatamalla vertailtavat tekijät yhteismitallisiksi on tutkimuksessa pyritty noudattamaan SIPPOSEN ja SUHOSEN työssään käyttämiä luokitteluja.¹⁾ Haastattelumenetelmää ei ole katsottu tarpeelliseksi käyttää muutakuin eräiden yksityiskohtien tarkistamiseksi, koska siinä olisi tullut esille lähinnä mielipidekysymyksiä ja vastauksia niihin ei enää yli 30 vuoden jälkeen olisi voitu pitää objektiivisina.

SIPPONEN ja SUHONEN ovat tutkineet perusyksikön päälliköitä kolmella tasolla, joista ensimmäinen on luokittelu joukkojen perustamistavan mukaan. Tämän kaaderi-, varsinainen reservi- ja ylimääräinen reservi (täydennysjoukot) -jaon lisäksi he ovat käyttäneet joukkojen organisaatio- ja aselaji luokittelua. Tässä työssä on heidän käyttämänsä organisaatioluokat yhdistetty kolmeksi: rykmenttien ja prikaatien pataljoonat ja patteristot, erilliset pataljoonat ja patteristot (vast.) sekä kevyet joukot.

Lisäksi on tutkimuksessa käytetty luokittelua joukkojen toiminn-

¹⁾ Myös Sipposen ja Suhosen tutkimus perustuu itseasiassa otantamenettelyyn, joskin otos on heillä ollut noin 60 % perusjoukosta. Vrt. Sipponen ja Suhonen s. 4—5.

tasuunnan mukaan: Karjalan kannas (KanA), Laatokan Karjala (IV AK ja RT) sekä Pohjois-Suomi (P-SR ja LR). Edelleen on, sodan lyhytaikaisuudesta huolimatta, haluttu saada selville mahdolliset muutokset joukkoyksikön komentajuudessa sodan aikana. Tämän takia on tilannetta tarkasteltu myös kolmena eri ajankohtana, sodan sytyessä (30. 11.), sodan puolivälissä (15. 1.) ja sodan päättyessä (13. 3.).

On selvää, että näin monen luokan hallinta läpi koko työn olisi ollut erittäin työlästä ja myös tarpeetonta. Tämän takia on edellä mainittuja luokkia käytettykin vain sen mukaan kun ne ovat olleet eri tekijöiden kohdalla tarkoituksenmukaisia. Talvisodan joukkoyksiköiden jako näihin luokkiin ilmenee liitteistä 1 ja 2.

1. TALVISODAN JOUKKOYKSIKÖT JA NIIDEN KOMENTAJIEN TEHTÄVÄT

1.1. Joukkoyksiköiden kokoonpano ja käyttötavat

Tutkimuksen kohteena olleissa joukkoyksiköissä voidaan erottaa 11 eri tyyppiä kolmesta eri aselajista. Joukkoyksiköt olivat lisäksi aselajiensakin puitteissa kokoonpanoltaan, vahvuuksiltaan ja varustukseltaan varsin kirjavia, sillä määrävahvuuksien mukaisia yksiköitä saatiin liikekannallepanossa perustettua vain rajoitetusti. Sen takia ei seuraavassa pyritäkään yksityiskohtaisesti tarkastelemaan jokaista yksikköä, vaan ainoastaan luomaan yleiskuva kustakin joukkoyksikkötyypistä.

Joukkoyksiköiden ja komentajien lukumäärä yksiköiden organisaation ja niiden perustamistavan mukaan talvisodassa ilmenee taulukosta 1.

	Yks.	Kom.		Yks.	Kom.
Patl, pstö/rykm, prik	164	240	Kaaderijoukot	61	110
Er patl, pstö	51	80	Reservijoukot	124	175
Kev joukot	21	30	Täydennysjoukot	51	65
Yhteensä	236	350		236	350

Taulukko 1

Jalkaväessä muodostivat lukumääräisesti suurimman joukkoyksikköryhmän jalkaväkirykmenttien ja prikaatien pataljoonat. Niiden kokoonpano oli sama käsittäen esikunnan ja esikuntakomppanian lisäksi kolme kiväärikomppaniaa ja konekiväärikomppanian. Pataljoonien rivivahvuudet vaihtelivat 800—890 mieheen, joskin sodan loppuvaiheessa rintamavastuussa toimi yksiköitä, jotka olivat huppenneet jopa 450—500 mieheen.¹⁾ Prikaatien pataljoonat, jotka kuuluivat kaaderijoukkoihin, olivat paremmin varustettuja ja niiden raskaina aseina olivat sekä kevyet kranaatinheittimet että panssarintorjuntatykit. Niiden samoin kuin muidenkin kaaderijoukkojen komentajien toimintaa helpotti suuresti se, että päällystä ja alipäällystä oli huomattava osa kaaderia. Reservi- tai täydennysjoukkoihin kuuluneilta rykmenttien pataljoonilta puuttuivat yleensä panssarintorjuntatykit ainakin sodan alkuvaiheessa. Hevosia pataljoonissa oli noin 90.

Jääkäri- ja polkupyöräpataljoonien, ratsuväkirykmenttien, erillisten pataljoonien (sk-pataljoonien), sissipataljoonien sekä kenttätäydennysprikaatien pataljoonien kokoonpano oli pääpiirtein sama kuin rykmenttien pataljoonienkin, mutta lisäksi niillä oli oma huoltomuodostelma, kevyt kolonna. Panssarintorjuntatykkeitä riitti vain jääkäripataljoonille ja ratsuväkirykmenteille. Erillisten pataljoonien vahvuudet vaihtelivat sodan alkuvaiheessa 850—950 ja hevosvahvuus 120—140, mutta ratsuväkirykmenteissä se luonnollisesti oli huomattavasti suurempi. Kaksi ensimmäistä joukkoyksikkötyyppiä ja pääosa erillisistä pataljoonista kuului kaaderijoukkoihin, muut täydennys- tai reservijoukkoihin. Pienin talvisodan joukkoyksikkö oli polkupyöräkomppanian, eskadroonan ja konekiväärijoukkueen sekä kolonnan käsittänyt kevyt osasto, vahvuudeltaan noin 500 miestä ja 230 hevosta. Kevyiden osastojen lisäksi on jääkäri- ja polkupyöräpataljoonat sekä ratsuväkirykmentit nimetty tässä tutkimuksessa kevyiksi joukoiksi.

Tykistöjoukkojen suurimman ryhmän muodostivat kenttätykistörykmenttien patteristot. Niihin kuului esikunnan, esikuntapatterin ja kevyen kolonnan lisäksi kaksi kanuuna- ja yksi haupitsipatteri, kussakin neljä tykkiä. Patteriston vahvuus oli 750—780 miestä ja

¹⁾ Esim. JR 13:n pataljoonien vahvuus 26.2. oli keskimäärin 480 miestä ja taisteluvahvuus samoihin aikoihin vain 275 miestä. (JR 13:n spk).

noin 400 hevosta. Erillisten patteristojen kokoonpano oli samanlainen, miesvahvuus raskaissa yksiköissä oli kuitenkin noin 850. Kenttätykistön joukkoyksiköitä kuului kaikkiin perustamisryhmiin.

Rannikkotykistön alalohkojen ja linnakkeiden kokoonpano oli liukuva. Viipurin lohko jakautui kolmeen alalohkoon, joista suurimman, Koiviston alalohkon vahvuus oli asemasotavaiheessa noin 1600 miestä. Sen vahvimman linnakkeen, Saarenpään, aseistukseen kuului kuusi järeää, kaksi raskasta ja neljä kevyttä rannikkotykkiä. Laatokan Meripuolustuksen vahvuus oli noin 6000 miestä jakautuneena kuuteen lohkoon. Niistä vahvin oli Kannaksen lohko, jonka aseistus käsitti 12 raskasta ja 14 kevyttä rannikkotykkiä. Tutkimuksessa mukana olleiden rannikkotykistöyksiköiden on katsottu kuuluneen kaaderijoukkoihin.

Joukkoyksiköiden suuresta tyyppikirjavuudesta huolimatta ei niiden käyttötavoissa taistelulentällä ollut suuria eroja. Huutava puute joukoista pakotti käyttämään jalkaväessä keveitä joukkoja ja sissipataljoonia puolustusasemissa torjuntatehtäviin kuten rykmenttien tai prikaatien pataljooniakin, kenttätydennysprikaatin pataljoonia vaativiin vastahyökkäystehtäviin jne. Rykmenttien pataljoonat joutuivat usein toimimaan itsenäisesti ja erilliset pataljoonat taas rykmenttien tai prikaatien esikuntien johdossa. Joukko-osastotyypeittäin tarkasteltuna voidaan itseasiassa — kaaderijoukkojen suojajoukkotehtävän ohella — huomata vain kaksi eroa käyttötavoissa. Toinen on se, että erilliset joukkoyksiköt, varsinkin toimiessaan rykmenteille tai prikaateille alistettuina, joutuivat suuremman rasituksen kohteeksi kuin ko johtoportaan omat joukot. Talvisodan ryhmytyksiä tarkasteltaessa voi melkein säännöllisesti havaita alistetun joukkoyksikön olevan rintamavastuussa, orgaanisen yksikön reservissä. Toinen ero on se, että kevyet joukot joutuivat enemmän kuin muut liikkumaan ja siirtymään taistelualueelta toiselle ja näin osallistumaan taistelutoimintaan muita yksiköitä useammin.

Lukuunottamatta sitä, että monet rannikkotykistöjoukot joutuivat sodan loppuvaiheessa taistelemaan jalkaväen tapaan, ei tykistöjoukkojen käytössä voida havaita mitään erityisiä eroja. Jos niitä oli, olivat ne, kuten jalkaväessäkin, enemmän rintamanosan luonteesta kuin joukkoyksikkötyypistä riippuvaisia.

Lopuksi on todettava, että talvisodan aikana "kului" rintamalla 1.6 komentajaa pataljoonaa ja 1.2 komentajaa patteristoa tai rannikkolohkoa kohden. Vaihtuvuus oli suurin toisaalta kaaderi-, toisaalta erillisissä joukoissa. Näinkin lyhyttä sotaa varten olisi siis tarvittu komentajareserviä yksi upseeri kahta tehtävään määrättyä komentajaa kohden.

1.2. Joukkoyksikön komentajan tehtävien luonne

Joukkoyksikön komentajan rauhanaikaisen koulutuksen suuntaviivat löytyvät ohjesäännöistä, joissa myös on määritetty komentajan tehtävät. Talvisotaa edeltäneen ajan ohjesäännöt perustuivat kuitenkin paljon ulkomaisiin malleihin, joita ansiokkaasta teoreettisesta tutkimuksesta huolimatta ei mm. suurten sotaharjoitusten puutteessa oltu täysin pystytty soveltamaan suomalaisiin olosuhteisiin. Taistelukentällä joutuivatkin joukkoyksikön komentajat monien uusien tehtävien eteen, joihin sopeutuminen jäi suuresti riippumaan heidän luontaisista kyvyistään ja oma-alotteisuudestaan.

1.2.1. Ohjesääntöjen määräykset

Jalkaväen ohjesääntö II: vuodelta 1932 käsittelee vain rykmentin puitteissa toimivaa pataljoonaa. Se esittää pataljoonan komentajan tehtävät seuraavasti: "Pataljoonan komentaja saa taistelutehtävänsä rykmentin komentajalta. Hän määrittää pataljoonansa toimintatavat ja -muodot kulloinkin vallitsevan tilanteen ja maaston mukaan. Hän johtaa pataljoonaansa yleensä suullisilla käskyillä, jotka hänen on pyrittävä antamaan maastossa yht' aikaa kaikille alijohtajille. Taistelun aikana hän kuitenkin joutuu antamaan erilliskäskyjä". Ohjesäännön määräykset taistelutoiminnasta ovat varsin yksityiskohtaiset, muun muassa ryhmityksen syvyys ja leveys käsketään verrattain tarkasti. Komentajan vaikutus taistelun kulkuun on ohjesäännön mukaan riippuvainen viestiyhteyksistä ja komentopaikka on valittava niin, että komentaja voi seurata komppanioiden toimintaa ja samalla pitää yhteyttä naapureihin, rykmenttiin ja tykistöön. Komentopaikan tarpeen

tonta siirtämistä on vältettävä. Ohjesääntö korostaa kuitenkin, että taistelun aikana on komentajan henkilökohtaisesti siirryttävä johtamaan ratkaisusuuntaan riippumatta siitä ovatko viestiyhteydet kunnossa vai ei. Komentajan edellytetään saavan taistelunkin aikana käskyt rykmentistä. Erillään toimivien pataljoonien komentajien oli sovellettava ohjesääntöjen määräyksiä omaan toimintaansa.

Kenttätykistöpatteriston komentajan tehtävät löytyvät vuonna 1939 julkaistusta Kenttätykistön Taisteluoppaasta. Vaikka se hyväksyttiin käyttöön vain vajaata kuukautta ennen talvisodan syttymistä, on syytä olettaa sen periaatteita noudatetun koulutuksessa jo paljon aikaisemmin.

Ohjesäännön mukaan tukiryhmän (tukipatteriston) komentaja saa tulitehtävät jalkaväen johtajalta ja laatii aina oma-alotteisesti tulisuunnitelman, jonka tulee mukautua yleiseen taistelusuunnitelmaan ja liittyä kiinteästi jalkaväen tulisuunnitelmaan. Tarvittaessa hän pyytää tykistökomentajalta muiden ryhmien tulen ja huolehtii myös sen johtamisesta. Patteriston komentajan on myös annettava patterien päälliköille ohjeet tulenjohton järjestelyistä, jollei ne taistelijaotuksen perusteella ole heille selvät. Komentopaikan valinnassa on patteriston komentajan otettava huomioon yhteistoimintamahdollisuus jalkaväen johtajan kanssa. Yhteisryhmään kuuluvan patteriston komentajan tehtävät ovat ohjesäännön mukaan samanlaiset, mutta hän saa tehtävänsä tykistökomentajalta.

Rannikkotykistön taisteluohjesääntönä on pidettävä vuonna 1925 julkaistua "Rannikkotykistön sotatoimiohjesääntöä". Siinä ei kuitenkaan eritellä patteriston tai linnakkeen komentajan tehtäviä, mutta ne ilmenevät vuotta aikaisemmin julkaistusta luonnoksesta rannikkotykistöohjesäännöksi. Sen mukaan patteriston komentajan tulee todeta hyökkäävien alusten luokka ja ilmoittaa se patterinpäälliköille, tähyttää patterien tulen vaikutusta ja antaa ohjeita niiden päälliköille sekä päättää koska tehtävä on suoritettu ja osoittaa uudet maalit. Tämä on patteriston komentajan suorittamaa taktillista johtamista, "tulen ohjaamista". Taistelusta maihinnousuja vastaan ei luonnos mainitse mitään. Sotatoimiohjesäännössä on tästä kokonainen luku, mutta siinä ei eritellä patteriston tai linnakkeen komentajan tehtäviä.

1.2.2. Tehtävien luonne eri rintamanosilla

Lähinnä maastollisista tekijöistä ja vihollisen erilaisista toimintatavoista johtuen muodostui joukkoyksikköjen toiminta eri rintamanosilla erilaiseksi. Rintamanosittain jakautuivat komentajat sekä joukkoyksiköt eri ajankohtina taulukon 2 mukaisesti

	30. 11.		15. 1.		13. 3.		Komentajia ¹⁾
	Yks.	%	Yks.	%	Yks.	%	
Karjalan kannas	106	70	118	58	153	65	220
Laatokan Karjala	35	23	50	25	51	22	85
Pohjois-Suomi	10	7	35	17	32	13	45
	151	100	203	100	236	100	350

Taulukko 2

JÄRVINEN ja MIKOLA ²⁾ ovat tutkimuksissaan luonnehtineet talvisodan taisteluja eri rintamanosilla ja niiden perusteella voidaan todeta joukkoyksiköiden toiminnoista ja komentajien tehtävistä Karjalan kannaksella, Laatokan Karjalassa ja Pohjois-Suomessa seuraavaa.

Karjalan kannaksen taistelumaastolle oli luonteenomaista teiden ja muiden panssareille sopivien urien runsaus, suhteellisen avoin maasto sekä monin paikoin mahdollisuus tukeutua linnoituslaitteisiin. Vihollinen toimi leveällä rintamalla runsaan tykistön ja panssariaseen tukemana. Sen tulivoimaa lisäsivät suhteellisen vahvat ilma-voimat, jotka toimivat varsin aktiivisesti nimenomaan taistelujoukkoja vastaan.

Kannas oli sotatoimien painopiste, mistä johtuen siellä oli runsaasti joukkoja. Pataljoonien toiminta-alueet olivat muihin rintamansiin verrattuna kapeat ja tavallisesti niiden sivustat olivat tuetut. Päätehtävänä yksiköillä oli puolustus, joka useista syistä muodostui

¹⁾ Komentaja, joka on toiminut kahdella rintamanosalla, on taulukossa sijoitettu sinne, missä toimi kauimmin.

²⁾ Järvinen: Suomalainen ja venäläinen taktikka talvisodassa; Mikola: kirjoitukset Sotilasaikakauslehdessä v 1958.

jäykäksi ja ehdottoman torjuvaksi ja kulutti linnoituslaitteista huolimatta suuresti joukkoja. Ylemmillä eskunnilla esiintyi pyrkimystä johtaa suoraan komppanioita ja pitää pataljoonan reserviyksiköt omassa johdossaan. Näistä syistä pataljoonan komentajan itsenäisyys ei ollut niin suuri kuin muilla suunnilla. Komentajasta muodostuikin monesti vain ”teknillinen suorittaja”, ilman mahdollisuutta ratkaiseviin taktillisiin päätöksiin.

Toisaalta komentajan vastuu oli kuitenkin varsin suuri. Joukkoyksikkö toimi tiiviisti osana kokonaisuutta, jonka menestys ratkaisevasti oli riippuvainen sen jokaisen osan menestyksestä. Pienikin maaston menetys vastustajalle vaaransi naapurien toiminnan laajalle alueelle. Lisäksi komentaja oli vastuussa yksikkönsä taistelumoraalin säilymisestä, joka vaikeissa olosuhteissa tulivoimaista vihollista vastaan ei ollut helppo tehtävä.

Kenttätykistö toimi — eräitä raskaita yksiköitä lukuunottamatta — patteristoittain ja tykistökomentajan tarkan valvonnan alaisena, koska ampumatarvikkeita oli koko ajan säännösteltävä. Tämä rajoitti suuresti patteristonkomentajien toimintaa ja epäilemättä haittasi heidän yhteistoimintaansa jalkaväen kanssa. Rannikotykistön taistelu merimaaleja vastaan rajoittui joulukuuhun. Sen jälkeen komentajien oli sopeutettava yksikkönsä toiminta maa-ammuntoihin ja myöhemmin taisteluun jalkaväen tapaan, mikä tietenkään ei vastannut niiden peruskoulutusta.

Pohjois-Suomen rintamia luonnehti harva ja huonokuntoinen tiestö sekä laajat korpialueet sen ulkopuolella. Vihollisdivisioonat joutuivat hyökkäämään kapeina kiiloina teiden suunnissa, joten suuresta ylivoimasta huolimatta vain osa hyökkäysvoimasta pääsi kerrallaan vaikuttamaan taisteluun. Panssarivaunuja oli vähän ja ne olivat sidotut teihin. Myöskin tykistön ja ilmavoimien tuki jäi täällä varsin vähäiseksi. Yleensä hyökkääjä, saatuaan vastaansa lujempaa vastarintaa, jäi passiivisena paikalleen ja linnoitautui.

Joukkoyksiköiden päätehtävät olivat hyökkäyksellisiä. Ylemmät johtoportaat olivat kaukana ja toiminta tapahtui varsin itsenäisesti. Pataljoonan komentaja joutui usein tekemään laajakantoisiakin taktisia ratkaisuja. Toiminta-alueet olivat laajat, sivustat avoimet ja

komentajalla oli vastuu kaikista toiminnoista alueellaan. Tämän takia aselajien yhteistoiminta muodostui tiiviiksi. Tehtävät alayksiköille oli annettava pitkäjännitteisinä, sillä mahdollisuudet välittömään johtamiseen taistelun aikana olivat vaikeat. Toisaalta pieni epäonnistuminen ei vaarantanut kokonaistoimintaa, sillä aika ja tila sallivat usein korjata heikon suorituksen. Yksikkönsä huollon järjestelyyn joutui komentaja kiinnittämään suurta huomiota, mutta taistelumoraalin ylläpitäminen ei vaatinut häneltä niin paljon kuin komentajalta Kanaksella, mihin vaikuttivat muun muassa sodan alussa saavutetut suuret voitot. Kenttäykistö toimi yleensä pattereittain, joten patteriston komentajan välitön vaikutus yksikkönsä toimintaan jäi vähäiseksi.

Laatokan Karjala oli monessa suhteessa kahden edellä mainitun rintamansuunnan keskiverto. Joulukuun torjuntavaiheen jälkeen siellä siirryttiin hyökkäykseen, joka huipentui joukkoja ja komentajia kuluttaviin mottitaisteluihin. Sotajaotuksen hajotessa monet komentajat joutuivat tilapäisesti muodostettujen taisteluosastojen johtajina suorittamaan varsin vaativia itsenäisiä ratkaisuja. Sekava yleis-tilanne, vihollisen voimakkaat vastahyökkäykset sekä sitkeästi puolustautuvat motit vaativat komentajilta tarmokkaita toimenpiteitä taistelumoraalin ylläpitämiseksi.

2. JOUKKOYKSIKÖN KOMENTAJIEN SOSIAALINEN TAUSTA

Joukkoyksikön komentajat muodostavat osan tietyistä yhteiskunnallisesta ryhmästä, aktiiviupseereista, joiden sosiaalista taustaa SAARIKOSKI on valottanut Sotakorkeakoulussa laatimassaan diplomityössä.¹⁾ Sen perusteella voidaan komentajia tutkia koko aktiiviupseerikunnan osana ja selvittää, eroaako komentajien sosiaalinen tausta koko upseerikunnan sosiaalisesta taustasta. Toinen ja tutkimuksen kannalta tietenkin tärkeämpi tekijä on pyrkimys tarkastella sosiaalisen taustan mahdollisia kielteisiä tai myönteisiä vaikutuksia komentajien toimintaan

¹⁾ Saarikoski, P.: Aktiiviupseerien sosiaalinen tausta puolustusvoimissa 1919—1967. Julkaistu lyhennettynä Tiede ja Ase N:o 28:ssa, johon viittaukset.

taistelukentillä. Tässä suhteessa vaikeutena on kuitenkin perustutkimuksen puute ts. ei ole olemassa tutkimuksia siitä mitä tietyt sosiaaliset taustatekijät yleensä vaikuttavat johtamistoimintaan. Sen takia on johdopäätelmissä jouduttu noudattamaan suurta varovaisuutta.

Sosiaalisiksi tekijöiksi on tutkimuksessa valittu ikä, koulusivistys, äidinkieli, vanhempien yhteiskunnallinen asema sekä alueellinen jakautuma syntymäpaikan mukaan.

2.1. Ikärakenne

Joukkoyksikön komentajan iällä on katsottu olevan vaikutusta hänen tehtäviensä, hoitoon lähinnä siinä mielessä, että kovin iäkäs upseeri ei enää fyysisesti pysty rasittaviin suorituksiin kenttäolosuhteissa. Talvisodan joukkoyksikön komentajien prosentuaalinen jakautuminen iän mukaan viiden vuoden ikäryhmiin ilmenee taulukosta 3.

Aselaji	<35	36—40	41—45	46—50	>50
Jalkaväki	19 %	24 %	39 %	14 %	4 %
Tykistö	27 %	34 %	31 %	8 %	0 %
Yhteensä	20 %	27 %	37 %	13 %	3 %

Taulukko 3

Joukkoyksikön komentajien keski-ikä oli 40,5 vuotta. Tykistöupseerit olivat jalkaväen upseereita keskimäärin kaksi vuotta nuorempia; alle 40 vuotiaita oli tykistöupseereista yli 60 %, mutta jalkaväen upseereista vain 43 %.

Nuorimmat komentajat olivat keveissä joukoissa (keski-ikä 38 vuotta) ja vanhimmat erillisissä joukkoyksiköissä (keski-ikä 42 vuotta). Ero selittyy luonnollisesti kyseisten joukkoyksikköjen suunniteltujen tehtävien ja käyttötapojen perusteella. Erillisten joukkoyksiköiden suhteellisesti suuremmasta määrästä Pohjois-Suomen rintamalla johtuu, että siellä komentajat tuntuvat olleen muiden rintamasuuntien komentajia jonkin verran vanhempia. Kaaderi-, reservi- ja täydennysjoukkojen komentajien keski-ikässä ei ole havaittavissa oleellisia eroja.

Vanhin talvisodan joukkoyksikön komentajista oli 54 vuotias ja nuorin 28 vuotias.

Sodan aikana aleni joukkoyksiköiden komentajien keski-ikä vain noin yhdellä vuodella. Tämä nuortuminen tuntuu tapahtuneen vasta sodan loppuvaiheessa ja siihen vaikuttivat ilmeisesti Karjalan kannaksen ankarat torjuntataistelut ja niiden aiheuttamat komentajatappiot helmi-maaliskuussa. Sodan päättyessä olikin tämän rintamasuunnan komentajista jo 70 % alle 40 vuotiaita.

Fyysisen kunnon ei välttämättä tarvitse olla suoraan verrannollinen henkilön ikään varsinkin, jos kysymyksessä on ikävuodet 35—45. Lisäksi iäkkäämmällä komentajalla todennäköisesti on enemmän kokemusta ja ns. ”psykologista silmää” alaistensa käsittelyssä. Tämän takia on vaikeata päätellä minkä verran talvisodan komentajien — nykyisen mittapuun mukaan — korkealla iällä olisi ollut haittavaikutuksia johtamistehtävään. Tähän kysymykseen palataan kuitenkin vielä tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa.

2.2. Koulusivistys

Joukkoyksikön komentajien prosentuaalinen jakauma koulusivistyksen mukaan ilmenee taulukosta 4.

Aselaji	Vähemmän 5/8—8/8 kuin 5/8		Yliop- pilaat	Akat. lop- putuk.	Ei tie- dossa
Jalkaväki	1 %	65 %	30 %	3 %	1 %
Tykistö	0 %	31 %	65 %	1 %	3 %
Yhteensä	1 %	58 %	38 %	2 %	1 %

Taulukko 4

Joukkoyksikön komentajista oli 40 % suorittanut ylioppilastutkinnon. Ero jalkaväki- ja tykistöupseerien kesken merkittävä, tykistöupseereista oli 66 % vähintään ylioppilaita, jalkaväkiupseereista vain 33 %. On selvää, että teknillinen aselaji oli peruskoulutusvaiheessa kiinnostanut enemmän ”sivistyneempiä” upseereita.

Ilmeistä kuitenkin on myös, että jalkaväen laajemmat perustamistehtävät vaativat käyttämään upseerimateriaalin tarkemmin, kun taas tykistöllä oli tässä suhteessa valinnan varaa. Tätä olettamusta tukee se toteamus, että kaaderijoukkojen komentajista oli 60 % vähintään ylioppilaita, kun vastaava arvo reservijoukoissa oli niinkin alhainen kuin 27 ja täydennysjoukoissakin vain 42.

SAARIKOSKEN mukaan oli vuonna 1939 aktiiviupseereista 60,5 % vähintään ylioppilaita^{*)}, joten on yllättävää todeta heidän pieni määränsä nimenomaan jalkaväen joukkoyksikön komentajista. Lähes kolmenkymmenen prosenttiyksikön ero ei selity edes eri upseeriryhmien (kadetti-, jääkäri- jne) koulusivistystä vertaamalla. Esimerkiksi kaikista kadettiupseereista, joita joukkoyksikön komentajista oli yli puolet, oli 65,2 % ylioppilaita. Johtopäätelmänä voidaankin vain todeta jalkaväen joukkoyksikön komentajien sivistystason olleen merkittävästi aktiiviupseerien yleistä sivistystasoa alhaisemman. Pataljoonan johtamiseen tämä tuskin on kuitenkaan suuremmin vaikuttanut haitallisesti muutenkuin ehkä yhteistoimintakysymyksissä.

2.3. Äidinkieli

Joukkoyksikön komentajista oli 75 % suomenkielisiä, ruotsin on äidinkielekseen ilmoittanut jalkaväkiupseereista 29 % ja tykistöupseereista 8 %. Jalkaväkiupseerien kielijakauma lienee vastannut pääpiirtein koko upseerikunnan kielijakaumaa, mutta tykistöupseereissa oli selvästi enemmän suomenkielisiä.^{*)} Koska ruotsin äidinkielekseen ilmoittaneet upseerit osasivat kaikki myös suomenkieltä, on kielikysymyksellä tuskin ollut muuta merkitystä komentajuuteen kuin se, että ruotsinkielisiin joukkoyksiköihin (esim. JR 10, rs pstot) oli sijoitettava komentajiksi ruotsinkieltä osaavat upseerit.

2.4. Vanhempien yhteiskunnallinen asema

Joukkoyksikön komentajat joutuivat jatkuvasti välittömään kosketukseen miehistön kanssa ja usein yllättävien ja vaikeiden psykologis-

^{*)} Saarikoski, s. 218—219.

^{*)} Saarikoski, s. 221—222.

ten ratkaisujen eteen. Vaikka kaikilla upseereilla on kokemusta ja koulutusta miehistön käsittelyssä, on nuoruusvuosien ympäristötekijöillä, lähinnä yhteiskunnallisilla olosuhteilla ja kasvuympäristöllä epäilemättä myös vaikutuksensa tähän taitoon.

Joukkoyksikön komentajien jakautuminen isän elinkeinon mukaan ilmenee taulukosta 5 ja isän yhteiskuntaluokan mukaan taulukosta 6.

Industrialistinen väestö	34 %	Työväestö	12 %
Julkisen toiminnan väestö	30 %	Talonpojat	22 %
Agraarinen väestö	25 %	Keskiluokka	62 %
Yksityisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevat	8 %	Ylin kerros	3 %
Muu väestö	2 %	Tuntematon	1 %
Elinkeino tuntematon	1 %		

Taulukko 5

Taulukko 6

Vertailua SAARIKOSKEN esittämään, koko upseerikuntaa koskevaan jakautumaan vaikeuttaa käytetty erilainen luokittelu. Eräitä päätelmiä voidaan kuitenkin tehdä. Koska vuonna 1939 palveluksessa olleiden aktiiviupseerien isistä vain 11.5 % oli ollut maa- ja metsätalouden palveluksessa, näyttää siltä, että joukkoyksikön komentajat olivat muita upseereja keskimääräistä useammin agraarisesta väestöstä lähtöisin (25 %) ja ehkä keskimääräistä harvemmin yksityisoikeudellisessa palvelussuhteessa olleiden poikia.⁴

Näitä toteamuksia vahvistaa isien yhteiskuntaluokkien vertailu, sillä kaikkien aktiiviupseerien isistä oli 11.5 % talonpoikia, kun taas joukkoyksikön komentajien isistä vastaava osuus 22 %. Suurin ero on kuitenkin ylimmän yhteiskuntaluokan kohdalla, joukkoyksikön komentajien isistä kuului siihen vain 3 %, kaikkien aktiiviupseerien isistä 16.8 %.

⁴) Saarikoski, s. 190. Tässä on kuitenkin korostettava sanoja "muista upseereita", sillä koko väestöön verrattuna agraarinen syntyperä oli upseeriston keskuudessa vahvasti aliedustettuna. Agraarisen väestön osuus koko väestöstä oli vuonna 1900 68 % ja vuonna 1940 51 %.

Koko suomalaiseen yhteiskuntarakenteeseen verrattuna on komentajien, samoin kuin kaikkien aktiiviupseerienkin kohdalla, todettava keskiluokan voimakas yli- ja maataloustyöväestön voimakas aliedustus.⁵⁾ Kuitenkin on ilmeistä, että joukkoyksikön komentajilla oli ainakin muita upseereja paremmat edellytykset tulla toimeen miehistön kanssa, jonka pääosa oli lähtöisin talonpoikais- ja työläispiireistä.

2.5. Alueellinen jakauma syntyperän mukaan

Toisena ympäristötekijänä on tarkasteltava joukkoyksikön komentajien jakaumaa syntymäpaikan mukaan asutuskeskusten ja maaseudun välillä. Se ilmenee taulukosta 7.

	Pohjois-Suomi	Itä-Suomi	Länsi-Suomi	Etelä- ⁶⁾ Suomi	Yht.
Kaupunki tai kauppa	60 %	59 %	37 %	33 %	45 %
Maalaiskunta	40 %	41 %	63 %	67 %	55 %
Yhteensä	8 %	31 %	30 %	28 %	97 % ^{*)}

*) Huom. ulkomailta 2 %, tuntematon 1 %.

Taulukko 7

Aikaisemmin on todettu joukkoyksikön komentajien olleen keskimääräisesti muita upseereita useammin agraarisesta väestöstä lähtöisin, joten odotetusti voidaan todeta heidän myös keskimääräistä useammin olleen maaseudulta lähtöisin. Kaikista aktiiviupseereista oli maalaiskunnissa syntyneitä 41.3 %⁷⁾, komentajista 55 %. Sitä, onko tällä maaseutu-taustalla ollut vaikutusta komentajien

⁵⁾ Saarikoski, s. 197—198.

⁶⁾ Vuoden 1898 läänijaon mukaan: Pohjois-Suomi = Oulun lääni, Itä-Suomi = Viipurin, Kuopion ja Mikkelin lääni, Länsi-Suomi = Turun ja Porin lääni ja Vaasan lääni, Etelä-Suomi = Uudenmaan ja Hämeen lääni.

⁷⁾ Saarikoski, s. 211. Jälleen on tehtävä samanlainen varaus kuin viitteessä 4, sillä maaseudulla asui koko väestöstä vuonna 1899 88 % ja vuonna 1939 77 %.

taitoon käsitellä miehistöään, on vaikea arvioida, mutta todennäköisesti se ainakin on edistänyt heidän sopeutumistaan kenttäolosuhteisiin. Mielenkiintoinen — vaikkakaan ei tähän tutkimukseen oleellisesti vaikuttava — havainto on, että pohjois- ja itäsuomalaisten komentajien enemmistö oli syntynyt kaupungissa, etelä- ja länsisuomalaisten maaseudulla.

Toisena tekijänä voidaan syntyperän alueellisen jakauman pohjalta tarkastella, johtivatko komentajat talvisodassa ”oman maakunnan miehiä”. Kun kaikista joukkoyksikön komentajista oli Pohjois-Suomessa syntyneitä 8 %, oli Pohjois-Suomessa toimineista komentajista 12 % sieltä lähtöisin. Itäsuomalaisia (31 % kaikista) oli Laatokan Karjalan komentajista 37 % ja länsisuomalaisia (30 % kaikista) Kannaksen komentajista 35 %. Tasaisimmin olivat jakautuneet eteläsuomalaiset upseerit, joita eri rintamansuunnilla tuntuu olleen suhteellisesti kokonaismääräänsä verrattuna yhtä paljon. Kun tiedetään Pohjois-Suomessa koottujen joukkojen taistelleen sillä suunnalla ja savo-karjalaisen joukkojen pääasiassa Laatokan Karjalassa, voidaan todeta tässä suhteessa komentajien jakauman verrattain hyvin vastanneen johtamiensa joukkojen jakaumaa. Tämä on aivan ilmeisesti helpottanut ja edistänyt joukkoyksikön komentajien johtamistoimintaa ja miehistön käsittelyä.

2.6. Vertailu yksikönpäälliköihin

Edellä on vertailtu joukkoyksikön komentajien sosiaalista taustaa koko upseerikunnan sosiaaliseen taustaan sekä pyritty tekemään samanlaisia vertailuja eräissä suhteissa myös miehistöön. Joukkoyksikön toiminnan kannalta ehkä tärkeämpää on kuitenkin vertailu yksikönpäälliköihin ts. sosiaalisten taustatekijöiden mahdollisen vaikutuksen selvittäminen komentajan ja hänen lähimpien alaistensa, yksikönpäälliköiden, välisiin suhteisiin.

Talvisodan joukkoyksikön komentajan on voitu todeta olleen keski-ikältään noin 40-vuotiaita, tykistössä pari vuotta nuorempia. Ylioppilastutkinnon oli jalkaväen komentajista suorittanut 1/3, tykistön komentajista 2/3. Jalkaväen komentajilla tuntuu olleen ruotsi äidinkielenä

tykistön komentajia useammin. Kaikista komentajista oli noin 1/4 talonpoikien poikia ja yli 1/2 maaseudulta lähtöisin, joten kasvuvuosien ympäristötekijöistä oli agraarisen väestön ja yleensä maaseudun olosuhteilla suuri vaikutus. Pääpiirtein on voitu todeta sosiaalisten taustatekijöiden — ainakin muihin upseereihin verrattuna — ilmeisesti vaikuttaneen myönteisesti joukkoyksikön komentajan toimintaan.

Perusyksikön päälliköiden keski-ikä oli 32 vuotta, joten komentajat olivat keskimäärin 8—9 vuotta perusyksiköiden päälliköitä vanhempia. Myös yksikönpäälliköt olivat tykistössä pari vuotta jalkaväen päälliköitä nuorempia. Kevyiden joukkojen muita nuoremmilla komentajilla oli alaisinaan myös muita nuoremmat yksikönpäälliköt. Sitä vastoin erillisten joukkoyksikköjen yksikönpäälliköt eivät ikänsä puolesta erotu merkittävästi muista, vaikka komentajat olivatkin iäkkäämpiä. Enempää kuin komentajilla, ei yksikönpäälliköilläkään ole havaittavissa eroja iässä eri perustamistavan mukaan joukkoja verrattaessa. Todettakoon myös, että yksikönpäälliköistä oli 14 % komentajiensa keski-ikää vanhempia.

Kuten tykistön komentajilla oli tykistön yksikönpäälliköilläkin jalkaväen aseveljiään parempi koulusivistys. Kokonaisuutena ero ei kuitenkaan ole kovin suuri; kun kaikista komentajista 40 %:lla oli ylioppilastutkinto, oli vastaava arvo yksikönpäälliköiden keskuudessa vajaa 53 %. Kaaderijoukoissa oli vastaava koulusivistysmäärä komentajilla ja päälliköillä prosentuaalisesti yhtä suuri, kun taas reservijoukoissa ylioppilastutkinnon suorittaneiden yksikönpäälliköiden prosentuaalinen osuus oli kaksinkertainen komentajiin verrattuna.

Yksikönpäälliköillä oli äidinkielenään suomi jonkin verran komentajia useammin. Samanlaista eroa aselajien kesken kuin komentajilla ei päälliköillä voida havaita.

Verrattaessa komentajien ja päälliköiden isien elinkeinoja toisiinsa, on jakauma lähes täysin samanlainen. Vain julkisesta toiminnasta elantonsa saaneiden isien kohdalla on pieni ero, komentajien isien osuus on tässä 5 prosenttiyksikköä suurempi. Agraarisesta väestöstä oli lähtöisin 25 % sekä komentajista että päälliköistä. Koska perusyksikönpäälliköistä oli 80 % reserviupseereita⁹⁾, tuntuu siltä, että agraarisella

⁹⁾ Sipponen—Suhonen, s. 76.

väestöllä oli yksikönpäälliköidenkin keskuudessa melkoinen aliedustus.

Myös jakauma isän yhteiskuntaluokkiin on hyvin samanlainen. Parin prosenttiyksikön verran useammin kuuluivat komentajien isät kuitenkin työväestöön ja harvemmin keskiluokkaan.

SIPPONEN ja SUHONEN ovat tutkineet myös yksikönpäälliköiden jakaumaa elinkeinon mukaan sekä eri yhteiskuntaluokkiin. Pääosa heistä kuului julkisen toiminnan väestöön (68.1 %) ja keskiluokkaan (92 %) — siis ryhmiin, joihin joukkoyksikön komentajien on katsottava kuuluneen sataprozenttisesti. Sosiaalinen liikkuvuus aktiivi- ja reserviupseerien keskuudessa tuntuu siis olleen pääpiirtein samanlainen. Aikaisemmin tehtyä havaintoa agraarisen väestön aliedustuksesta yksikönpäälliköidenkin keskuudessa vahvistaa toteamus, että heistä oli vain runsas 10 % agraariseen väestöön kuuluvia.

Yhteenvedona on todettava joukkoyksikön komentajien ja perusyksikön päälliköiden sosiaalisen taustan olleen varsin samanlaisen, joten tässä suhteessa olisi talvisodan aikana pitänyt olla olemassa kaikki edellytykset hyvään yhteistoimintaan ja hyvien suhteiden säilymiseen. Tietävästi näin olikin, tiedossa on vain yksittäistapauksia, jolloin luottamus puolin tai toisin menetettiin.

Eräaseen tekijään on kuitenkin vielä palattava: oliko ikäero, 8—9 vuotta, liian suuri? Kysymykseen ei tässä yhteydessä voida antaa vastausta ja vaikka komentajan ikäongelmaa tarkastellaan vielä myöhemminkin, on jo tässä vaiheessa todettava sen ratkaisun vaativan oman, toisiin lähtökohtiin perustuvan erillisen tutkimuksensa.

3. JOUKKOYKSIKÖN KOMENTAJIEN SOTILAALLINEN KOULUTUS

Sosiaalisia taustatekijöitä tärkeämpänä on tutkimuksessa pidetty komentajien sotilaallista tarkastelua. Siinä on aluksi tutkittu komentajien saamaa sotilaallista koulutusta, jolla tietenkin on ollut — synnynäisten johtajaominaisuuksien lisäksi — ratkaiseva merkitys sodan

ajan tehtävien hoitamiseen. Kaikki komentajat olivat — kuten jo aikaisemminkin on tullut ilmi — aktiiviupseereita ts. peruskoulutuksensa laadusta riippumatta palvelleet puolustusvoimissa vakinaisesti usean vuoden ajan. Sotilaallinen koulutus on jaettu perus- ja jatkokoulutukseen ja niiden lisäksi on tarkasteltu eräitä muitakin komentajien koulustasoon vaikuttaneita tekijöitä.

3.1. Sotilaallinen peruskoulutus

Koska upseerien peruskoulutuksen järjestelyjä ennen talvisotaa on pidettävä ainakin pääpiirtein yleisesti tunnettuina, ei niitä ole katsottu tarpeelliseksi tässä yhteydessä ryhtyä enää selvittämään. Joukkoyksikön komentajien saama peruskoulutus on esitetty taulukossa 8.

	Jalkaväki	Tykistö	Yhteensä
Kadettikoulu	44 %	76 %	51 %
Jääkärikoulutus	30 %	4 %	25 %
Viipurin upseerikokelas- kurssi (Markovilla)	10 %	8 %	9 %
Muu koulutus *)	12 %	8 %	11 %
Ei peruskoulutusta tai ei tietoa	4 %	4 %	4 %
	100 %	100 %	100 %

*) Tähän ryhmään kuuluvat RUK, Tykistökoulu 1918, Vöyrin Sotakoulu, Päämajan Reserviupseerikoulu — Sotavänrikkikoulu, eri divisioonissa järjestetyt upseerikurssit 1918—1919 sekä upseerikoulutus ulkomailta.

Taulukko 8

Talvisodan joukkoyksikön komentajista oli puolet kadettiupseereita ja neljännes jääkäriupseereita. Muihin peruskoulutusryhmiin kuuluneista upseereista kohoavat markovillalaiset suurimmaksi ryhmäksi. Tykistössä olivat kadettiupseerit selvästi hallitsevana ryhmänä kun taas jalkaväessä jääkäriupseerien lukumäärä lähenteli kadettiupseerien määrää. Todettakoon myös, että kaikista

kadettiupseereista oli huomattava määrä, 31 % kadettialupseereita. Kun vuonna 1939 palveluksessa olleista aktiiviupseereista oli kadettiupseereita 71.1 %, jääkäriupseereita 14.4 % ja markovillalaisia 13.8 %¹⁾, voidaan kuitenkin todeta jääkäriupseereita olleen kokonaismääräänsä nähden eniten joukkoyksikön komentajina. Tämä onkin luonnollista komentajien keski-ikä huomioonottaen. Vaikka eräiden upseerien kohdalla tiedot ovatkin puutteellisia, voidaan kuitenkin pitää todennäköisenä, että 3 %:lla komentajista ei ollut varsinaista sotilaallista peruskoulutusta.

Eri joukkoyksikkötyypeissä jakautuvat komentajat peruskoulutuksensa perusteella taulukon 9 mukaisesti.

	Kadettikoulu	Jääkäri- koulutus	Muu koulutus	Ei koul. t. tietoa
Patl, psto/rykm, prik	48 %	28 %	22 %	2 %
Er patl, psto	45 %	28 %	21 %	6 %
Kev joukot	91 %	0 %	9 %	0 %
Kaaderijoukot	48 %	20 %	27 %	5 %
Reservijoukot	54 %	30 %	14 %	2 %
Täydennysjoukot	50 %	21 %	25 %	4 %

Taulukko 9

Komentajat jakautuivat peruskoulutuksensa mukaan tarkasteltuna varsin tasaisesti eri joukkoyksikkötyyppien kesken. Vain kevyet joukot ovat selvä poikkeus. Niitä komensivat melkein yksinomaan kadettiupseerit, mikä on selitettävissä ko. komentajien nuoremman iän perusteella.²⁾

Ajallisesti komentajien jakautuminen peruskoulutuksensa perusteella on esitetty taulukossa 10.

¹⁾ Saarikoski, s. 181.

²⁾ Vrt. s. 145.

	Kadettikoulu	Jääkäri- koulutus	Muu koulutus	Ei koul. t. tietoa
30. 11.	43 %	31 %	23 %	3 %
15. 1.	48 %	25 %	22 %	5 %
13. 3.	55 %	22 %	20 %	3 %

Taulukko 10

Sodan aikana lisääntyi merkittävästi kadettiupseerien lukumäärä joukkoyksikön komentajien joukossa. Tämä lisäys tapahtui ensisijassa jääkäriupseerien kustannuksella, heidän lukumääränsä laskiessa sodan aikana yhdeksän prosenttiyksikköä. Ilmiö liittyy selvästi aikaisemmin todettuun komentajien keski-ään nuorenmiseen ja johtui muun muassa siitä, että vanhemmat komentajat — siis jääkäriupseerit — siirtyivät ylempiin tehtäviin.

Rintamansuunnittain tarkasteltuna voidaan todeta Laatokan Karjalassa kadettiupseeri-komentajien osuuden olleen koko ajan muita suuntia suuremman, tammikuun puolesta välistä alkaen oli jo 58 % tämän suunnan joukkoyksikön komentajista kadettiupseereita. Kadettiupseerien lisäys oli kuitenkin suhteellisesti suurin Kannaksella, jossa heidän määränsä kasvoi sodan aikana 40 %:sta 56 %:iin. Jääkäriupseerit jakautuivat suhteellisen tasaisesti eri rintamansuunnille. Ryhmään ”muu koulutus” kuuluvat komentajat tuntuvat keskittyneen selvästi Pohjois-Suomen rintamille, jossa heidän osuutensa oli koko sodan ajan peräti 40 %.

Joukkoyksikön komentajien peruskoulutusta on pidettävä — nimenomaan jalkaväessä — varsin kirjavana. Sen laadulla tuskin on kuitenkaan ollut johtamistoimintaan ratkaisevaa merkitystä. Suurempi vaikutus on todennäköisesti ollut sillä, milloin tämä peruskoulutus on saatu. Tällöin ovat kadettiupseerit olleet selvästi paremmassa asemassa, olivathan nuorimmat heistä valmistuneet vain 4—6 vuotta ennen talvisotaa, kun muilla peruskoulutuksesta oli jo parikymmentä vuotta. Joukkoyksikön komentajien peruskoulutuksen heikkoutena onkin pidettävä sen heterogeenisuutta laadun ja ajan suhteen, millä varmasti on ollut kokonaistoimintaa haittaava vaikutus.

3.2. Sotilaallinen jatkokoulutus

Peruskoulutusta suurempi merkitys joukkoyksikön komentajien toimintaan on epäilemättä ollut heidän saamallaan jatkokoulutuksella, sillä sen tarkoituksena on ollut valmentaa upseerit juuri heidän sodanajan tehtäviään varten. Koska upseerien jatkokoulutuksen järjestelyt ennen talvisotaa ovat vähemmän tunnettuja, on katsottu aiheelliseksi aluksi luoda lyhyt yleiskatsaus niihin kouluihin ja kursseihin, joilla komentajat saivat tärkeimmän jatkokoulutuksensa.

3.2.1. Jatkokoulutuksen järjestelyt

Sotilaallista jatkokoulutusta annettiin ennen talvisotaa sekä armeijassa että suojeluskuntajärjestössä. Raja ei kuitenkaan ollut jyrkkä, vaan suojeluskuntaupseereita osallistui myös armeijan järjestämään jatkokoulutukseen ja lisäksi moni upseeri — palveluspaikastaan riippuen — sai koulutusta molemmissa. Luonteeltaan jatkokoulutus oli aluksi hapuilevaa ja muotojaan etsivää ja alkoi vakiintua vasta 1930-luvun puolessa välissä.

Tärkeimmät armeijassa palvelleille upseereille järjestetyt jatkokoulutuskurssit olivat joukkueenjohtajakurssi (vuodesta 1931 alkaen luutnanttikurssi), komppanianpäällikkökurssi (vuodesta 1930 alkaen kapteenikurssi) sekä majurikurssi. Kaikki nämä kurssit toimeenpantiin Taistelukoululla Viipurissa.⁹⁾

Joukkueenjohtaja-/luutnanttikursseille jotka aloitettiin vuonna 1928, komennettiin kaikkiin aselajeihin kuuluvia upseereita heidän palveltuaan 2—3 vuotta joukko-osastossa Kadettikoulun jälkeen. Kurssiaika oli aluksi kaksi kuukautta pidentyen 1930-luvulla 3—4 kuukaudeksi. Kurssin tarkoitus oli ensisijassa antaa sodan ajan joukkueenjohtajakoulutus, mutta myös komppanian toiminnasta taistelukentällä annettiin yleiskuva.

Komppanianpäällikkö-/kapteenikursseille komennettiin upseeri 3—5 vuotta luutnanttikurssin suorittamisen jälkeen.

⁹⁾ Taistelukoulun arkisto.

Kurssitoiminta alkoi vuonna 1927. Kurssien kesto-aika oli 1920-luvun lopulla 3—4 kuukautta, mutta 1930-luvulla se pidentyi ensin viiteen ja myöhemmin kuuteen kuukauteen. Oppiaineita oli 1930-luvun lopulla yksitoista, tärkeimpänä yleinen ja jalkaväkitaktiikka. Kurssi koulutti ensisijassa sodan ajan komppanianpäälliköitä, mutta myös ”johtamaan tyydyttävästi rykmentin yhteydessä toimivaa pataljoonaa sodan aikana”.

Varsinaisesti joukkoyksikön komentajan tehtäviin koulutettiin armeijan upseereita Taisteluskoululla kuitenkin vain yhdellä vuonna 1931 järjestetyllä majurikurssilla. Kurssille komennettiin 12 edellisinä vuosina komppanianpäällikkökurssin käyntyä ja majureiksi ylennettyä jalkaväen ja kenttätykistön upseeria. Kurssi kesti 10 kuukautta. Oppiaineita oli 11, tärkeimpänä yleistaktiikka, jonka ohella kurssilla kiinnitettiin erityistä huomiota aselajien yhteistoimintaan. Pääpiirtein saman ohjelman mukaisesti oli Sotakorkeakoululla vuosina 1924—1931 järjestetty viisi komentajakurssia.

Suojeluskuntajärjestön piirissä järjestetyistä jatkokoulutuskursseista olivat tärkeimmät komppanianpäällikkökurssi, joka jakautui kahteen jaksoon, sekä komentajakurssi. Suojeluskuntaupseerien jatkokoulutus toimeenpantiin pääasiassa Suojeluskuntain Päälystökoululla Tuusulassa.⁴⁾

Komppanianpäällikkökursseja järjestettiin vuodesta 1929 alkaen samaan aikaan Taisteluskoulussa järjestettävien luutnanttikurssien kanssa yhtenäisin opetusohjelmin. Niiden tarkoituksena oli ensisijassa kouluttajakoulutuksen antaminen, mutta myös kouluttaa sodan ajan joukkueenjohtajia ja komppanianpäälliköitä. Kurssin toisesta jaksosta käytettiin nimitystä luutnanttikurssi ja ne alkoivat vuonna 1936.

Suojeluskuntajärjestön komentajakursseilla koulutettiin sodan ajan pataljoonankomentajia ja niillä paneuduttiin varsin perusteellisesti pataljoonan ja osin myös rykmentin johtamiseen. Oppiaineita oli 10. Kursseille komennettiin pystyvimpää piiri- ja aluepäälliköitä sekä sotilasohjaajia ja kurssiaika oli 6½—11 kuukauteen. Kursseja järjestettiin seitsemän vuosina 1926—1935.

Tykistöupseereista osa suoritti jonkin em. kursseista ja sen lisäksi

⁴⁾ Suojeluskuntain Päälystökoulun arkisto.

lähes kaikki kenttätykistön upseerit Kenttätykistön Ampumakoulun kurssin. Näillä 3 kuukautta kestäneillä kursseilla keskityttiin pääasiassa ampumateknillisiin kysymyksiin, yleisen taktiikan osuus oli vain 15 % kokonaistuntimäärästä.⁵⁾ Rannikkotykistön upseereilla oli oma ampumateknillinen kurssinsa vuoteen 1933 saakka, sen jälkeen monet aselajin upseerit suorittivat kenttätykistön kurssin. Lisäksi toimeenpantiin rannikkotykistössä eräitä kapteenikursseja vastaavia taktillisiä kursseja vuosina 1931—1932 ja 1938—1939.⁶⁾

Korkein sotilaallinen jatkokoulutus annettiin Sotakorkeakoulussa. Vaikka koulutus siellä ei tähdännytkään joukkoyksikön johtamiseen, voidaan todeta eräiden yleisesikuntaupseerien toimineen pataljoonan ja patteriston komentajina talvisodassa.

Näiden kurssien lisäksi armeijassa ja suojeluskuntajärjestössä toimeenpantiin useita muitakin kursseja, joista on mainittava 1—2 kuukautta kestäneet taktiikan soveltamiskurssit sekä komentajien täydennyskurssit, joilla koulutettiin rykmentin ja divisioonan komentajia. Näitä lyhytaikaisia kursseja ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa ole otettu huomioon.

Tarkastelluista eri jatkokoulutuskursseista armeijan kapteeni- ja majurikurssien sekä suojeluskuntajärjestön komentajakurssin voidaan katsoa antaneen upseereille joukkoyksikön komentajan muodollisen pätevyuden. Niiden lisäksi on tietenkin Sotakorkeakoulun kurssin suorittaneilla upseereilla ollut sama pätevyys. Tykistön ampumakurssit antoivat varmasti tuliteknillisen, mutta tuskin taktillista pätevyyttä, mikä ilmeni sodan alkuvaiheessa monin paikoin aselajien yhteistointakysymyksissä esiintulleina vaikeuksina.

3.2.2. Suoritetut jatkokoulutuskurssit

Tarkastelun kohteena on kunkin joukkoyksikön komentajan viimeksi suorittama armeijan tai suojeluskuntajärjestön jatkokoulutuskurssi. Tällöin on komentajien jatkokoulutus taulukon 11 mukainen.

⁵⁾ Suomen Tykistökoulu s. 156—159.

⁶⁾ Suomen Rannikkotykistö 1918—1958

Taistelukoulun kurssit		62 %
TK jjoht-/ltnk	10 %	
TK kpääll-/kaptk	50 %	
TK majk	2 %	
Suojeluskuntajärjestön kurssit		12 %
SkPK kpäällk (I)	4 %	
SkPK ltnk	1 %	
SkPK komk	7 %	
Muu jatkokoulutus		18 %
KtAK, RtAK	8 %	
SKK	8 %	
ulkomailla	2 %	
Ei jatkokoulutusta		6 %
Ei tietoa		(2) %
		<hr/> 100 %

Taulukko 11

Rauhan ajan koulutuksen antama muodollinen pätevyys oli 68—70 %:lla joukkoyksikön komentajista. Kun ottaa huomioon varsin laajan kurssitoiminnan, on lukua pidettävä yllättävän pienenä. Yhtenäinen, samalla kurssilla, TK:n komppanianpäällikkö-/kapteenikurssilla saatu koulutus oli vain puolella kaikista komentajista. Kokonaan jatkokouluttamattomien komentajien osuuden, 6—8 %, voidaan todeta olleen varsin suuren.

Eri joukkoyksikötyypeittäin jakautuvat muodollisesti pätevät komentajat taulukon 12 mukaisesti.

Patl, psto/rykm, prik	59 %	Kaaderijoukot	74 %
Er patl, psto	74 %	Reservijoukot	66 %
Kev joukot	93 %	Täydennysjoukot	48 %

Taulukko 12

Erot eri joukkoyksikkötyyppien komentajien muodollisessa pätevydessä ovat varsin suuret ja mielenkiintoisella tavalla tämä ero tulee esille verrattaessa kaaderi-, reservi- ja täydennysjoukkoja toisiinsa. Sijoitettaessa komentajia sodan ajan tehtäviin on jatkokoulutuksella ollut luonnollisesti ratkaiseva merkitys ja sen takia kaaderijoukot ovat saaneet parhaiten ja täydennysjoukkoihin ovat jääneet heikoimmin koulutetut komentajat. Siitä, että keveiden joukkojen komentajien koulutustaso on ollut korkein, on pidettävä — komentajien suhteellinen nuoruus huomioon ottaen — ehkä hie- man yllätyksellisenä, mutta se osoittaa, ettei muodollisesti pätevien komentajien pienehkö osuus kaikista komentajista johtunut yksinomaan iästä, ts. siitä, etteivätkö tehtävään määrätty upseerit olisi ikänsä puolesta ennättäneet vielä suorittaa asianomaisia kursseja.

Myös jalkaväki- ja tykistöupseerien jatkokoulutustasossa oli selvä ero. Ensin mainituista oli 74 %:lla muodollinen pätevyys, viimeksi mainituista vain 46 %:lla. Kuten aikaisemmin on todettu, kiinnitettiin tykistössä ennen talvisotaa suurempi huomio ampumateknillisiin kuin taktillisiin kysymyksiin ja käytännöllisesti katsoen kaikki tykistökomentajat olivatkin suorittaneet ampumakurssin.

Suuri vaikutus komentajan tietoihin ja taitoihin on luonnollisesti sillä, kuinka pitkä aika on kulunut hänen viimeisestä jatkokoulutus- kurssistaan. Kaikista jatkokoulutetuista joukkoyksikön komentajista oli 33 % käynyt kurssinsa enintään viisi vuotta ennen talvisotaa, 6—10 vuotta viimeisestä kurssista oli kulunut 36 %:lla ja yli 10 vuotta 31 %:lla. Sotilaallista kehitystä ja sen tasalla pysymistä ajatellen voitane sanoa, että komentajista 1/3:lla olivat tiedot jo kovin vanhentuneita. Tällöin on kuitenkin otettava huomioon, että monet komentajat olivat osallistuneet myöhemmin lyhyempiin kursseihin, eräät jopa 3—4 erilaiseen opetustilaisuuteen.

Joukkoyksikön komentajien jatkokoulutusta on pidettävä vielä kirjavampana kuin heidän peruskoulutustaan. Kun vain runsaalla 2/3:lla oli muodollinen pätevyys tehtävänsä, osoittaa se, että sotia edeltäneinä vuosina ei koulutettu riittävästi joukkoyksikön komentajia — komentajareservi puuttui, kun osa koulutetuista jo sodan syttyessä oli sijoitettava ylempiin tehtäviin. Näyttää myös siltä, että komentajia tehtävään

valittaessa näytteli virkaikä tärkeämpää osaa kuin saatu koulutus. Johtopäätelmäksi jääkin, ettei jatkokoulutus antanut joukkoyksikön komentajille yhtenäistä ja riittävää pohjaa johtamistoimintaa varten taistelukentällä.

3.2.3. Menestyminen jatkokoulutuskurssilla

Paitsi suoritettujen jatkokoulutuskurssien lukumäärää ja tasoa on tietenkin joukkoyksikön komentajien toimintaan vaikuttanut se, miten he kurssillaan ovat omaksuneet annetut tiedot. Koska Tykistökoulun arvosteluja ei ole ollut tutkimuksessa käytettävissä, on menestymistä jatkokoulutuskurssilla voitu tarkastella vain jalkaväkiupseerien osalta. Menestymistä on mitattu tutkimalla miten kyseinen upseeri on sijoittunut viimeisen jatkokoulutuskurssinsa loppuarvostelussa verrattuna muiden kurssilaisten menestykseen. Sijalukujen jakauma neljänneksiin ryhmiteltynä on esitetty taulukossa 13.

I neljännes	28 %
II —,—	21 %
III —,—	25 %
IV —,—	26 %

Taulukko 13

Jalkaväen joukkoyksikön komentajien voidaan todeta menestyneen jatkokoulutuskurssillaan varsin tasaisesti, joukossa on yhtä paljon kurssinsa kärki- kuin jälkipäähänkin sijoittuneita. Toisaalta voitane päätellä myös, ettei kurssimenestyksellä ole ollut merkitystä komentajia sodan ajan tehtäviin määrättäessä. Tätä päätelmää vahvistaa myös jakauman tarkastelu joukko-osastotyypeittäin, joka on esitetty taulukossa 14.

	I—II neljännes	III—IV neljännes
Patl/rykm, prik	45 %	55 %
Er patl	54 %	46 %
Kev joukot	50 %	50 %
Kaaderijoukot	54 %	46 %
Reservijoukot	42 %	58 %
Täydennysjoukot	57 %	43 %

Taulukko 14

Merkittävin huomio on tällöin täydennysjoukkojen komentajien huomattavasti parempi menestys jatkokoulutuskursseilla kuin reservijoukkojen komentajien, vaikka tuloksen olisi odottanut olleen päinvas-
taisen. Peräti 1/3 täydennysjoukkojen komentajista oli kurssillaan ensimmäisessä neljänneksessä. Eräs selitys tähän saattaa olla se, että kurseillaan parhaiten menestyneet upseerit oli sijoitettu esikuntiin ja joutuivat vasta myöhemmässä vaiheessa rintamalle. Kun aikaisemmin todettiin, että täydennysjoukkojen komentajien yleinen koulutustaso oli varsin alhainen, osoittautuu nyt, että se lisäksi oli erittäin epätasainenkin. Sitä, että erillisten pataljoonien komentajat olivat menestyneet keskimääräistä jonkin verran paremmin jatkokoulutuskursseillaan, on pidettävä luonnollisena. He olivat sotilasarvoltaan vanhempia upseereita, joiden edistymiseen rauhan ajan virkauralla kurssimenestys on ollut ilmeisesti vaikuttamassa.

3.3. Mun sotilaskoulutus

Sotilasopetuslaitoksissa saatua koulutusta täydentää upseerien harjaantuminen tehtäviinsä rauhan ajan palveluspaikoilla. Sitä kuvaa, mikä edellä on luotu joukkoyksikön komentajien koulutustasosta, onkin vielä täydennettävä tarkastelemalla heidän palveluspaikkojaan ja tehtäviään ennen talvisotaa.

Talvisodan joukkoyksikön komentajista palveli vuonna 1939 armeijassa 68 % ja suojeluskuntajärjestössä 23 %. Loput 9 % olivat erossa vakinaisesta palveluksesta. Eri joukko-osastotyypeittäin oli jakauma taulukon 15 mukainen.

	Armeija	Suojelus- kuntajär- jestö	Erossa
Patl, psto/rykm, prik	66 %	22 %	12 %
Er patl, psto	62 %	35 %	3 %
Kev joukot	91 %	9 %	0 %
Kaaderijoukot	73 %	25 %	2 %
Reservijoukot	66 %	26 %	8 %
Täydennysjoukot	67 %	12 %	21 %

Taulukko 15

Armeijassa palvelleet upseerit jakautuivat varsin tasaisesti eri joukko-osastotyyppien kesken lukuunottamatta keveitä joukkoja, joissa heitä oli merkittävästi enemmän. Suojeluskuntajärjestössä palvelleiden upseerien suuri osuus erillisten yksiköiden komentajista selittyi sillä, että osa näistä yksiköistä oli rajaseuduilla perustettuja suojeluskuntapataljoonia, joiden komentajiksi yleensä tuli ao. aluepäällikkö. Evp-upseerien kohdalla kiintyy huomio heidän suureen osuuteensa täydennysjoukoissa, mikä selittää myös aikaisemmin todetun ko. joukkojen komentajien alhaisen jatkokoulutustason.

Palveluspaikalla ei liene kuitenkaan ollut kovin suurta merkitystä koulutustasoon. Voidaan tietenkin sanoa, että armeijassa palvelleet upseerit pystyivät seuraamaan lähempää sotilaallista kehitystä, mutta toisaalta suojeluskuntajärjestön upseerit olivat läheisemmässä kosketuksessa miehistöön, reserviläisiin, ja johtivat sodassa yleensä oman alueensa miehistä koottua yksikköä. Rauhan ajan tehtävällä voidaan sitävastoin katsoa olleen suurempi merkitys joukkoyksikön komentajan koulutustasoon. Kenttäpalveluksessa kosketus joukkoihin säilyy paremmin kuin muissa tehtävissä ja tällöin on tilaisuus myös useammin saada käytännön harjoittelua johtamistoiminnassa. Eri rauhan ajan tehtävien

mukaan jakautuivat joukkoyksikön komentajat vuonna 1939 taulukon 16 mukaisesti.

Ra-tehtävä	
Joukkoyksikön komentajat ja ye-upseerit (vast) ^{a)}	18 %
Perusyksikön päälliköt ja koulutusups. (vast) ^{b)}	43 %
Sk:n aluepäälliköt ja sotilasohjaajat	23 %
Esikuntatehtävät	7 %
Evp-upseerit	9 %
	100 %

^{a)} AUK-johtajat ml.

^{b)} Sotilasopetuslaitosten opettajat ml.

Taulukko 16

Talvisodan joukkoyksikön komentajista palveli 84 % ennen sota-aikaa koulutustehtävissä, mikä ilmeisesti on edistänyt heidän toimintaansa joukkojen kanssa taistelukentällä. Osuuden ollessa näin suuri ei ole aihetta tarkastella jakaumaa joukkoyksikkötyypeittäin.

Siihtä, kuinka paljon talvisodan joukkoyksikön komentajat saivat tehtävänsä varten käytännön harjoittelua rauhan aikana, ei ole tietoja käytettävissä. NORDGREN on kuitenkin Sotilasaikakauslehdessä vuonna 1937 tarkastellut kriittisesti upseerikoulutusta yleensä joukko-osastoissa.⁷⁾ Hänen mukaansa joukko-osastojen esipuseerit (komentajat pl.) olivat vuonna 1936 laadittujen laskelmien mukaan joutuneet johtamaan sotavahvuista pataljoonaa vain kerran kahden vuoden aikana, kapteenit pataljoonaa tai komppaniaa kolme kertaa kahden vuoden aikana. Riittävä määrä määränä NORDGREN piti kolmea johtamiskertaa vuodessa. Tilanne tykistöaselajissa oli ilmeisesti yhtä huono ja suoje-luskuntajärjestössä joukkoyksikkö-tason harjoitukset

⁷⁾ V. Nordgren: Mietteitä upseerikoulutuksesta joukko-osastoissamme, Sotilasaikakauslehti v. 1937, s. 715—725.

olivat erittäin harvinaisia.^{a)} Vaikka siis huomattavalla osalla talvisodan joukkoyksikön komentajista olikin kenttäpalvelun antamaa tuoretta kokemusta, ei sen merkitystä johtamistoimintaan pidä kuitenkaan yliarvioida.

Todettakoon vielä, että 58 %:lla joukkoyksikön komentajista oli rintamakokemusta vapaussodan tai myös Viron ja Karjalan retkien ajalta. Tehtävät vaihtelivat rivimiehestä komppanian- tai patterinpäällikköön, upseeritehtävissä toimineiden osuus jäi kuitenkin alle 30 %:n.

3.4. Vertailu yksikönpäälliköihin

Joukkoyksikön komentajien ja perusyksikön päälliköiden sotilaallisen koulutuksen vertailua vaikeuttaa se, että edelliset olivat kaikki aktiiviupseereita, mutta jälkimmäisistä oli aktiiviupseereita vain 35—40 %. Koulutuspuhjan yhtenäisyydellä tai erilaisuudella on ilmeisesti ollut kuitenkin suuri merkitys komentajan ja päälliköiden keskeiseen yhteistyöhön, samoin päälliköiden koulutustasolla komentajien toimintaan. Tämän vuoksi on katsottu aiheelliseksi eräiden vertailujen suorittaminen.

Yksikönpäälliköiden peruskoulutus oli sikäli yhtenäisempää, että he jakautuivat selvemmin kahteen ryhmään: kadetti- ja reserviupseereihin. Reserviupseereita oli päällikkönä eniten täydennysjoukoissa, vähiten keveissä joukoissa. Keskimäärin oli pataljoonan neljästä komppanianpäälliköstä yksi ja patteriston kolmesta patterinpäälliköstä kaksi kadetti- tai muuta aktiiviupseeria. Kun kadettiupseeri-komentajien määrä eri joukko-osastotyypeissä oli suhteellisen tasainen, oli kadetti-yksikönpäälliköitä kaaderijoukoissa 70 %, mutta täydennysjoukoissa vain 3 %. Suhteellisesti tuntuu heitä eniten toimineen Karjalan kannaksen joukoissa, kun taas kadetti-komentajia oli suhteellisesti eniten Laatokan Karjalassa.

Kaikista perusyksikön päälliköistä oli noin 10 % suorittanut samoja jatkokoulutuskursseja kuin komentajat, vaikka vain vajaalla 4 %:lla oli joukkoyksikön komentajan muodollinen pätevyys. Toteamus vah-

^{a)} Sipponen—Suhonen, s. 104.

vistaa aikaisemmin tehtyä päätelmää komentajareservien pienuudesta. Kaikki edellä mainitut päälliköt olivat luonnollisesti aktiiviupseereita ja pääosa heistä palveli reservijoukoissa, kun taas muodollisesti pätevimmät komentajat sijoittuvat kaaderijoukkoihin. Reserviupseerien jatkokoulutukseen kuului kertausharjoitusten ohella vain eräitä suojeluskuntajärjestön lyhyitä kursseja. Yksikönpäälliköiden jatkokoulutustiedot olivat komentajien tietoja jonkin verran tuoreemmat, viisi vuotta ennen talvisotaa oli Kadettikoulusta valmistunut noin 40 % kadettiupseeri-yksikönpäälliköistä ja kertausharjoituksissa oli ollut yli 80 % reserviupseeri-yksikönpäälliköistä.

Joukkoyksikön komentajien sotilaallisen koulutuksen todettiin olleen kirjavan ja ilmeisesti rauhan aikana lukumääräisesti riittä-mättömän. Perusyksikön päälliköt jakautuivat kahteen sisäisesti varsin yhtenäiseen ryhmään, joiden koulutustason ero oli kuitenkin suuri. Komentaja, jolla oli kadetti-yksikönpäälliköt apunaan, oli luonnolli-sesti huomattavasti paremmassa asemassa kuin komentaja, jonka perusyksiköitä johtivat reserviupseerit. Tässä suhteessa olivat Karja-lan kannaksella toimineiden tykistö-, kaaderi- ja kevyiden joukkojen komentajat muita paremmassa asemassa. Mitä taas tulee joukko-yksikön päällystön koulutuksen homogeenisuuteen, voidaan vain kevyissä joukoissa todeta olleen suhteellisen yhtenäinen kadetti-upseeri-päällystön.

4. JOUKKOYKSIKÖN KOMENTAJIEN TOIMINTA SODAN AIKANA

Joukkoyksikön komentajien toiminnasta sodan aikana tarkastellaan heidän vaihtuvuuttaan ja sen syitä, sotilasarvoja ja ylennyksiä, saa-tuja kunniamerkkejä sekä tappioita. Lisäksi on laadittu myös lyhyt katsaus talvisodan joukkoyksikön komentajien tehtäviin uuden sodan sytyttyä vuonna 1941. Pyrkimyksenä on, paitsi kuvata komentajien toimintaa taistelukentällä, myös pyrkiä arvioimaan miten komentajat tehtävistään sodan aikana selvisivät. Tämä arviointi perustuu ensi-sijassa edellä mainittuihin sodan aikaisiin tapahtumiin ja saavutuk-siin, mutta myös eräillä haastattelulausunnoilla on täydennetty niiden antamaa kuvaa.

4.1. Tehtävien vastaanotto, hoitaminen ja luovutus

Joukkoyksikön komentajien toimintaa arvosteltaessa voitaneen eräänä lähtökohdانا pitää sitä, että hyvä komentaja sai johtaa yksikköään koko sodan ajan. Talvisodan joukkoyksikön komentajista johti 30 % pataljoonaansa tai patteristoaan koko sodan ajan, mutta 23 % vähemmän kuin yhden kuukauden. Sodan lyhytaikaisuus huomioonottaen on komentajien vaihtuvuutta pidettävä erittäin suurena. Eri joukkoyksikkötyypeittäin oli komentajakauden pituuden jakauma taulukon 17 mukainen.

	Komentajakausi	
	alle 1 kk	koko sodan ajan
Patl, psto/rykm, prik	24 %	32 %
Er patl, psto	28 %	14 %
Kevyet joukot	0 %	27 %
Kaaderijoukot	20 %	30 %
Reservijoukot	20 %	40 %
Täydennysjoukot	33 %	(0 %) *)

*) Täydennysjoukkojen komentajista toimi 36 % yhtäjaksoisesti tehtävässään sen jälkeen kun ko. yksikkö oli keskitetty rintamalle.

Taulukko 17

Suurin oli komentajien vaihtuvuus täydennysjoukoissa huolimatta siitä, että monet niistä (21. ja 23.D:n joukkoyksiköt) olivat rintamalla vain vajaat pari kuukautta. Myös erillisissä yksiköissä tuntuu vaihtuvuus olleen varsin suuri. Verrattaessa toisiinsa jalkaväki- ja tykistöupseereita, voidaan todeta koko sodan ajan toimineita komentajia viimeksi mainituissa olleen 54 %, mutta ensin mainituissa vain 25 %.

Lyhyemmän ajan kuin kuukauden toimi tehtävässään Karjalan kannaksella 18 %, Laatokan Karjalassa 24 % ja Pohjois-Suomessa 27 % komentajista. Vaihtuvuus Kannaksella oli selvästi muita rintamanosia pienempi. Kun kuitenkin pääosa täydennysjoukoista — joissa vaihtuvuus oli suurin — keskitettiin juuri Kannakselle, voidaan todeta, että

Kannaksen kaaderi- ja varsinkin reservijoukkojen komentajat hoitivat tehtäviään huomattavasti pysyvämmiin kuin komentajat muilla rintamanosilla.

Pelkkä komentajan toimikauden pituus ei tietenkään yksin osoita komentajan kyvykkyyttä tai heikkoutta, sillä hyvä komentajahan on saatettu siirtää kesken toimikauttaan vaativampiin tehtäviin. Tämän takia on syytä tarkastella myös komentajien vaihtuvuuden syitä. Tehtävät, joista komentajat tulivat tai joihin heidät siirrettiin sodan aikana on esitetty taulukossa 18.

Tehtävä, josta siirtyi:	
— perusyksiköstä	65 %
— esikunnista	
— joukkoyksikön esikunta	6 %
— ylempi esikunta	25 %
— kotijoukoista	2 %
— ei tietoa	2 %
	<hr/>
	100 %
Tehtävä, johon siirrettiin tai poistumisen syy:	
— tappiot (kaat., haav., sair.)	34 %
— esikuntiin	18 %
— joukko-osaston komentajaksi (vast.)	15 %
— kotijoukkoihin	10 %
— perusyksikköön	7 %
— ei tietoa	16 %
	<hr/>
	100 %

Taulukko 18

Sodan aikana komentajiksi tulleet upseerit siirtyivät tehtäväänsä joko perusyksiköstä tai esikunnasta. Uusista komentajista oli 2/3 hoi-
tanut aikaisemmin perusyksikön päällikön tehtä-
viä. Esikunnista komentajiksi siirtyneet upseerit olivat tavallisesti
tehtävässään vain lyhyen ajan joko hankkimassa rintamakokemusta
tai tavallisemmin poistuneen komentajan tilalle kunnes tehtävään so-

piva yksikönpäällikkö oli löytynyt. Jälleen todetaan, että komentajareservi oli talvisodan aikana varsin pieni, koska kotijoukoista tuli vain 2 % uusista komentajista.

Komentajan vaihtumiseen on suurimpana syynä olleet tappiot, sillä noin 1/3 komentajapoistumasta tapahtui kaatumisen, haavoittumisen tai sairastumisen takia. Kun tähän lisätään joukko-osaston komentajaksi siirtyneet, tiedetään jo varmasti, ettei poistumasta puoltakaan tapahtunut komentajan kykenemättömyyden takia. Esikuntiin ja perusyksiköihin siirtyneet komentajat olivat taas ilmeisesti suurelta osin vain tavallista pitempiaikaisia viransijaisia. Jäljelle jäävät siis vain kotijoukkoihin siirretyt upseerit, joiden siirron syynä mitä todennäköisimmin on ollut epäonnistuminen tavalla tai toisella tehtävässään, sekä "ei tietoa"-ryhmä. Jos oletetaan tämän ryhmän jakautuvan tunnettujen tapausten suhteessa esikuntiin, kotijoukkoihin ja perusyksiköihin siirtyneisiin upseereihin, olisi tällöin kotijoukkoihin siirrettyjen komentajien osuus noin 14—15 % poistumasta eli kaikista talvisodan joukkoyksikön komentajista syrjäytettiin noin 4—6 % kykenemättömyyden takia.

Tämän arvon paikkansapitävyyttä on pyritty tarkistamaan keskustelemalla eräiden talvisodan joukkoyksikön komentajien ja heidän esimiestensä kanssa.¹⁾ Tällöin he pystyivät nimeämään eri rintamanosilla yhteensä yhdeksän varsin selvää tapausta, joissa komentajat oli syrjäytetty kykenemättömyyden takia sekä lisäksi toiset kymmenkunta tulkinvarasta tapausta. Tältä pohjalta päädytään suunnilleen samaan arvoon, noin 5 %:iin kaikista komentajista. Tällöin on tietysti muistettava, että sana "kykenemätön" on jo itsessään varsin tulkinvarainen ja riippuvainen tilanteesta taistelukentällä sekä esimiehen näkemyksistä. Tämän takia ei näitä tapauksia ole haluttu lähteä tutkimuksessa tarkemmin yksilöimään. Joukkoyksikön komentajista kokonaisuudessaan saatua yleiskuvaa tässä suhteessa ei huomautus tietenkään muuta.

Tämä kokonaiskuva on erittäin positiivinen, sillä vaikka komentajien vaihtuvuus olikin suuri, olivat vaihtuvuuden syyt "luonnollisia" ts. pääasiassa muista syistä kuin komentajien kykenemättömyydestä joh-

¹⁾ Jykenr S. Simelius, kenrm G. Ehrnrooth, kenrm V. Karhunen, ev M. Aarnio.

tuvia. Lisäksi on huomattava, että suunnilleen sama määrä komentajia mikä siirrettiin kotijoukkoihin, siirrettiin myös ylempiin tehtäviin joukko-osaston (vast.) komentajiksi. Noin neljännes talvisodan joukko-osastoista saikin uudeksi komentajakseen aikaisemmin joukkoyksikköä komentaneen upseerin, mitä sodan lyhytaikaisuus huomioon ottaen on pidettävä hämmästyttävän suurena arvona. Myös edellä mainitut upseerit ovat keskusteluissa lähes yksimielisesti pitäneet talvisodan joukkoyksikön komentajien tasoa suhteellisen korkeana esimerkiksi rykmentinkomentajiin verrattuna.

4.2. Sotilasarvot ja ylennykset

Joukkoyksikön komentajien jakauma sotilasarvojen mukaan silloin, kun ko. upseeri on nimitetty tehtävänsä, ilmenee taulukosta 19.²⁾

	Kaaderi- joukot	Reservi- joukot	Täydennys- joukot	Kaikkiaan
Luutnantti	8 %	5 %	4 %	6 %
Kapteeni, ratsum	50 %	73 %	75 %	66 %
Majuri	35 %	22 %	21 %	26 %
Everstiluutnantti	5 %	0 %	0 %	2 %
Eversti	2 %	—	—	0 %

Taulukko 19

Joukkoyksikön komentajista oli 2/3 kapteeneja ja 1/4 majureja. Jakauma oli reservi- ja täydennysjoukoissa melko tarkasti samanlainen, kun taas kaaderijoukoissa oli merkittävästi enemmän sotilasarvoltaan vanhempia upseereja. Tämä ilmiö selittynee sillä, että kaaderijoukkoihin kuului enemmän erillisiä joukkoyksiköitä.

Sodan aikana ennätti ylennyksen saada vain 11 joukkoyksikön ko-

²⁾ Kokonaistutkimus: ylennykset samoin kuin kunniamerkit on laskettu Yli-päällikön päiväkäskyistä.

mentajaa. Koska sodan jälkeisiin ylennyksiin ovat todennäköisesti vaikuttaneet talvisodan ansiot, on tutkimuksessa tilastoitu kaikki vuoden 1940 loppuun mennessä ylennetyt joukkoyksikön komentajat. SIPPOSEN ja SUHOSEN esimerkkiä noudattaen on vuosi jaettu kuitenkin kahteen jaksoon: 1. 30.6. mennessä ylennetyt ja 2. 30.6.—31.12. ylennetyt.

Ylennettyjen komentajien kokonaismäärä on esitetty taulukossa 20.

	Ltn-kapt		Kapt—maj		Maj—evl		Evl—ev	
	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
Jalkaväki	11	1	54	16	7	8	3	1
Tykistö	3	—	9	8	3	1	—	—
Yhteensä	15		87		19		4	

Taulukko 20

Yhteensä sai ylennyksen 125 joukkoyksikön komentajana toiminutta upseeria, joukossa kaikki luutnantit. Tämä määrä on noin 36 % komentajien kokonaismäärästä, tykistöupseerien osalta pari prosenttiyksikköä enemmän kuin jalkaväkiupseerien.

Ylennysten suhteellinen määrä eri joukko-osastotyypeissä ja eri rintamanosilla keskimääräisenä ylennysprosenttina on esitetty taulukossa 21.

Patl, psto/rykm, prik	37 %	Kaaderijoukot	24 %
Er patl, psto	20 %	Reservijoukot	42 %
Kev joukot	40 %	Täydennysjoukot	26 %
	Karjalan kannas	40 %	
	Laatokan Karjala	25 %	
	Pohjois-Suomi	17 %	

Taulukko 21

Ylennykset näyttävät jakautuneen varsin epätasaisesti. Suhteellisesti eniten ylennettiin reservijoukkoihin kuuluneita komentajia ja nimenomaan divisiooniin organisesti kuuluneiden joukkoyksiköiden, siis rykmenttien, pataljoonien ja patteristojen sekä myös kevyiden osastojen komentajia. Kun heidän aikaisemmin todettiin olleen tehtävänsä määrättäessä jonkin verran muiden joukkoyksikkötyyppien komentajia nuorempia, on luonnollista, että he saivat ylennyksiä muita enemmän. Se, että erilliset yksiköt ovat jääneet selvästi huonoimpaan asemaan — mikä näkyy myös Pohjois-Suomen ja kaaderijoukkojen pienessä osuudessa — johtunee jälleen siitä, että ko. komentajat olivat yleensä jo vanhempia upseereita.

Ylennyksien suuri lukumäärä tuskin kuitenkaan suoranaisesti osoittaa joukkoyksikön komentajien hyvää menestystä taistelukentällä. Kuten tunnettua, oli 1930-luvulla syntynyt eräänlainen "seisova tila" upseerien ylennyksissä, joka purkautui vuonna 1940 puolustusvoimain uudelleenjärjestelyn tuodessa uusia virkoja. Ylennysten perusteella voidaankin tehdä päätelmiä lähinnä vain vertailuna eri joukkoyksikkötyyppien ja rintamansuuntien komentajien kesken.

4.3. Kunniamerkit

Ylennyksiä ehkä parempi mitta joukkoyksikön komentajan menestymiselle taistelukentällä onkin heille myönnetyt kunniamerkit, koska niiden myöntämisen yhteydessä Ylipäällikön päiväkäskyssä esiintyy maininta ko upseerin ansioista. Taulukossa 22 on esitetty ne kunniamerkit, jotka päiväkäskyjen mukaan on myönnetty joukkoyksikön komentajille pataljoonan, patteriston tai taisteluosaston johtamisesta sodan aikana. Ajanjaksottelu on sama kuin ylennyksissä.

	VR 2		VR 3	
	1.	2.	1.	2.
Jalkaväki	2	2	54	46
Tykistö	—	—	5	5
Yhteensä	4		108	

Taulukko 22

Yhteensä myönnettiin 112 kunniamerkkiä, mikä tarkoittaa sitä, että noin 32 % joukkoyksikön komentajista sai kunniamerkin. Kunniamerkkejä saivat jalkaväen upseerit huomattavasti enemmän kuin tykistöupseerit. Jalkaväkikomentajien vastuu rintamasta sekä ammuspulasta johtunut tykistön suhteellisen vaatimaton osuus talvisodan taisteluissa selittänevät tämän jyrkän eron.

Joukkoyksikkötyypeittäin ja rintamansuunnittain jakautuivat kunniamerkit prosentuaalisesti taulukon 23 mukaisesti.

Patl, psto/rykm, prik	32 %	Kaaderijoukot	40 %
Er patl, psto	31 %	Reservijoukot	31 %
Kev joukot	43 %	Täydennysjoukot	25 %
	Karjalan kannas	33 %	
	Laatokan Karjala	31 %	
	Pohjois-Suomi	35 %	

Taulukko 23

Suhteellisesti eniten näyttävät kunniamerkkejä saaneen keveiden- ja kaaderijoukkojen komentajat. Muuten jakauma on varsin tasainen, täydennysjoukkojen komentajien jäädessä kuitenkin muita komentajia jonkin verran huonompaan asemaan. Kun Pohjois-Suomen rintamien komentajat saivat ylennyksiä selvästi muita komentajia vähemmän, ovat he sitävastoin saaneet kunniamerkkejä jonkin verran enemmän.

Kunniamerkkien jakautumisen perusteella voidaan päätellä jääkäri- ja polkupyöräpataljoonien ja ratsuväkirykmenttien komentajien sekä ehkä myös kevyiden osastojen ja prikaatien pataljoonien ja patteristojen komentajien menestyneen Ylipäällikön arvion mukaan parhaiten. Toisaalta on tietenkin huomattava, että kevyet joukot liikkuvat eniten ja suunnattiin yleensä sinne, missä taistelut olivat kovimmat, joten niiden komentajat olivat myös useimmin "esillä".

4.4. Tapitot

Tiedot joukkoyksikön komentajien tappioista on kerätty päämajan päällystötappioluetteloista. Tällöin haavoittuneet on jaettu kahteen

ryhmään, vaikeasti ja lievästi haavoittuneisiin. Viimeksi mainittuihin on laskettu ne komentajat, jotka haavoittumisensa jälkeen ovat palanneet entiseen tehtäväänsä. Tappioprosentteja laskettaessa ei heitä ole otettu huomioon, vaan ainoastaan lopullinen poistuma.

Joukkoyksikön komentajien tappiot kuukausittain on esitetty taulukossa 24.

	Joulu- kuu	Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Yhteensä
Kaaturneet	4	4	4	5	17
Vaikeasti haavoittuneet	4	1	7	5	17
Sairastuneet	4	—	2	2	8
Yhteensä	12	5	13	12	42
Lievästi haavoittuneet	—	—	5	2	7

Taulukko 24

Talvisodan joukkoyksikön komentajien tappiot olivat 42 upseeria eli noin 12 % kokonaismäärästä, mutta koska tappiot tulivat yhtä upseeria lukuunottamatta kokonaisuudessaan jalkaväkipuuseerien osalle, olivat jalkaväen tappiot 14 %. Kuukausittain tarkasteltuna olivat tappiot suurimmat maaliskuussa, jolloin menetettiin yksi komentaja jokaisena taistelupäivänä.

Rintamansuunnittain ja kuukausittain jakautuivat tappiot taulukon 25 mukaisesti.

	Joulu- kuu	Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Yhteensä
Karjalan kannas	12 %	2 %	19 %	26 %	59 %
Laatokan Karjala	12 %	10 %	10 %	—	32 %
Pohjois-Suomi	5 %	—	2 %	2 %	9 %

Taulukko 25

Tappioiden jakautumisen voidaan todeta noudattaneen taistelutapah-
tumien kehittymistä eri rintamansuunnilla. Tappioista lähes
puolet, 45 %, tuli helmi-maaliskuun kovissa tor-
juntataisteluissa Karjalan kannaksella, mutta myös
joulu-tammikuun hyökkäystaistelut Laatokan Karjalassa ovat vaatineet
varsin suuret uhrit.

Tämä ilmenee selvästi myös taulukosta 26, jossa on esitetty tappio-
prosentit eri rintamansuuntien sekä eri joukkoyksikkötyyppien komen-
tajista.

Patl, psto/rykm, prik	11 %	Kaaderijoukot	13 %
Er patl, psto	10 %	Reservijoukot	11 %
Kev joukot	23 %	Täydennysjoukot	14 %
	Karjalan kannas	11 %	
	Laatokan Karjala	15 %	
	Pohjois-Suomi	9 %	

Taulukko 26

Selvästi muita suuremmat tappiot kärsivät kevyet
joukot, jotka menettivät melkein neljänneksen komentajistaan. Syyt
tähän ovat ilmeisesti samat kuin aikaisemmin todetut syyt kunniamerk-
kien runsaaseen myöntämiseen heille. Rintamansuunnittain tarkastel-
tuna tulivat suurimmat tappiot Laatokan Karjalassa, kun taas Pohjois-
Suomen voitokkaissa hyökkäystaisteluissa jäivät komentajatappiot
muihin rintamansuuntiin verrattuna vähäisemmiksi. Tässä kuvastunee
vihollisen heikompi tulivoima tällä rintamansuunnalla. Kun yleensä
lasketaan upseeritappioiden hyökkäystaistelussa kasvavan suureksi,
osoittaa vertailu Laatokan Karjalan ja Pohjois-Suomen välillä, ettei
taistelulaji sinänsä, vaan nimenomaan vastustajan tulivoima vaikuttaa
tappioiden suuruuteen.

4.5. Tehtävät uuden sodan syttyessä kesällä 1941

Lopuksi on vielä syytä tarkastella, mihin tehtäviin talvisodan jouk-
koyksikön komentajat sijoitettiin ns. jatkosodan syttyessä. Kun ei oteta

huomioon kaatuneita ja vaikeasti haavoittuneita upseereja, todetaan, että 55 % komensi edelleen joukkoyksikköä ja 12 % oli saanut komentoonsa joukko-osaston. Kotijoukoissa ja esikunnissa palveli molemmissa noin 15 %, loput oli vapautettu palveluksesta iän tai sairauden perusteella.

Kaaderijoukkojen komentajia tuntuu siirtyneen eniten joukko-osastojen komentajiksi ja esikuntatehtäviin, reservijoukkojen komentajia taas kotijoukkoihin ja täällä nimenomaan koulutuskeskuksiin. Palveluksesta oli eniten vapautettu reservijoukkojen komentajia.

4.6. Vertailu yksikönpäälliköihin

SIPPONEN ja SUHONEN eivät tutkimuksessaan ole käsitelleet perusyksikön päälliköiden vaihtuvuutta, joten vertailu voidaan suorittaa vain sotilasarvojen ja ylennysten, kunniamerkkien sekä tappioiden osalta.

Perusyksikön päälliköistä oli 92 % vänrikkejä tai luutnantteja, joukkoyksikön komentajista 94 % kapteeneja tai sitä ylempiä upseereja, joten muodollinen arvovalta oli komentajilla selvästi olemassa. Vastavasti kuten kaaderijoukkojen komentajat olivat muita komentajia sotilasarvoltaan vanhempia olivat myös niiden perusyksikön päälliköt muita yksikönpäälliköitä jonkin verran vanhempia. Ylennyksiä perusyksikön päälliköt saivat enemmän kuin komentajat, heidän keskimääräinen ylennysprosenttinsa oli 47, jalkaväessä suurempi kuin tykistössä. Yksikötyypeittäin jakauma on pääpiirtein päälliköiden ja komentajien kesken samanlainen, vain täydennysjoukkojen kohdalla on merkittävä ero. Kun täydennysjoukkojen komentajat saivat keskimääräistä vähemmän, saivat yksikönpäälliköt keskimääräistä enemmän ylennyksiä.

Myös kunniamerkkejä saivat perusyksikön päälliköt enemmän, vieläpä varsin merkittävästi, sillä 73 %:lle myönnettiin joko VR 4 tai VR 3. Päinvastoin kuin komentajien kohdalla, saivat tykistön yksikönpäälliköt kunniamerkkejä jalkaväenupseereja useammin. Muussakin suhteessa näyttää jakauma olleen jonkin verran erilainen. Kaaderijoukkojen, muun muassa jääkäripataljoonien, yksikönpäälliköt saivat keskimääräistä vähemmän kunniamerkkejä, samoin ilmeisesti myös prikaatien

yksikönpäälliköt. Kevyiden osastojen yksikönpäälliköt tuntuvat olleen kuten komentajansakin tässä suhteessa paremmassa asemassa ja toisaalta täydennysjoukkojen päälliköt ja komentajat taas huonommassa asemassa.

Perusyksikön päälliköiden tappioprosentti talvisodassa oli noin 21—22 % laskettuna SIPPOSEN ja SUHOSEN arvioimasta yksikönpäälliköiden kokonaismäärästä.³⁾ Jakauma jalkaväki- ja tykistöupseerien kesken oli samanlainen kuin komentajilla, samoin jakauma eri tyyppisten yksiköiden kesken. Myös ajallisesti ja rintamansuunnittain näyttävät tappiot muodostuneen samalla tavalla.

Runsaammat ylennykset ja kunniamerkkimäärät perusyksikön päälliköiden kohdalla voidaan tietysti tulkita siten, että he suoriutuivat tehtävistään taistelukentällä paremmin kuin joukkoyksiköiden komentajat omistaan. Näin ilmeisesti on ollutkin, vaikka esitetyt prosenttiluvut tuskin ilmaisevat paremmuuden suhdetta. Mutta todennäköistä myös on, että ylennysten ja kunniamerkkien määrä — samoin kuin tappioidenkin määrä — oli suoraan verrannollinen kyseisen upseerin komentopaikan etäisyyteen etulinjasta. Jos näin oli, voidaan todeta ansioita palkitun oikean mittapuun mukaan, ja osittain kumota myös se yleinen harhaluulo, että aktiiviupseereja palkittiin enemmän kuin reserviupseereja.

5. MENESTYNEEN KOMENTAJAN TUNTOMERKIT

Kun edellisissä luvuissa joukkoyksikön komentajia on tarkasteltu yhtenäisenä joukkona, on tässä luvussa joukosta poimittu erilleen talvisodan taistelukentillä hyvin menestyneet komentajat. Kuten aikaisemmin on jo todettu, on menestymistä tai epäonnistumista erittäin vaikea määrittää ja mitata jälkikäteen. Niinpä tässä tutkimuksessa ei ole katsottukaan tarpeelliseksi sodanaikaisten esimiesten lausuntojen avulla etsiä menestyneitä komentajia, vaan kriteerioiksi on valittu sodan aikana tai välittömästi sen jälkeen annetut tunnustukset. Näkyvimmät

³⁾ Sipponen—Suhonen, s. 5

niistä olivat tietenkin — niillä varauksilla, jotka edellisessä luvussa on esitetty — ylennykset ja kunniamerkit. Lisäksi on menestyneen komentajan tuntomerkit katsottu se, että ko. upseerin tehtävä kesällä 1941 oli vähintään sama kuin talvisodassa, ts. että hänen komentoonsa oli jälleen annettu joukkoyksikkö tai sitä suurempi yksikkö. Komentajia, jotka täyttivät kaikki nämä kolme vaatimusta oli 30 ja heidän lisäksi on tutkimukseen otettu mukaan yksi komentaja, joka ylennettiin sodan aikana, mutta kaatui pian sen jälkeen.

Menestyneeksi määriteltäviä oli näin ollen noin 9 % talvisodan kaikista komentajista. Eri joukkoyksikkötyypeittäin oli heitä kaaderi- ja reservijoukoissa suhteellisesti yhtä paljon, 10—11 %, mutta täydennysjoukoissa ei ollut yhtään. Parhaiten on edustettuna kevyiden joukkojen komentajat, joista peräti 17 % täytti edellä mainitut vaatimukset. Rintamansuunnittain tarkasteltuna löytyy suhteellisesti eniten menestyneitä komentajia Karjalan kannakselta, kun taas Pohjois-Suomen rintamat ovat jääneet selvästi huonoimpaan asemaan. Ajallisesti ei ole havaittavissa mitään muutoksia, sodan syttyessä oli menestyneitä joukkoyksikön komentajia tehtävissään yhtä monta kuin sodan päättyessäkin. Yhtä lukuunottamatta he olivat kaikki jalkaväkiupseereita.

Menestyneiden komentajien sosiaalisessa taustassa merkittävin ero muihin komentajiin verrattuna oli se, että he olivat keskimäärin kolme vuotta muita vanhempia. Havainto on varsin yllättävä ja täysin ristiriitainen sen yleisen käsityksen kanssa, että talvisodan joukkoyksikön komentajat olisivat olleet ”liian vanhoja”. Menestyneiden komentajien keski-ikä oli 43.3 vuotta, eikä joukossa ole yhtään alle 35 vuotiasta, vaikka heitä kaikista komentajista oli 20 %. Miten tämä on selitettävissä? Ehkä on niin, että eräs kriteerio, ylennykset, on jonkin verran suosinut iäkkäämpiä komentajia, mutta tuskin kuitenkaan kovin runsaasti. Ilmeistä on, että kokemuksella ja iän antamalla arvovallalla on joukkoyksikön komentajalle ollut talvisodassa suurempi merkitys kuin esimerkiksi fyysisellä kunnolla. Kuitenkin — kuten jo aikaisemmin on todettu — tämä kysymys vaatinee laajemman selvityksen, kun mitä tässä tutkimuksessa on voitu tehdä.

Menestyneiden komentajien koulusivistys tuntuu olleen jonkin verran muiden koulusivistystä alhaisempi, sillä heistä vain 29 %:lla

oli ylioppilastutkinto, kun vastaava arvo muilla oli 40. Vanhempien yhteiskunnallinen asema ei sanottavasti eroa muista, ehkä kuitenkin isän kuuluminen agraariseen väestöön ja talonpoikien yhteiskuntaluokkaan tulee menestyneillä komentajilla vieläkin korostetummin esille. Kun kaikkien aktiiviupseerien isistä kuului 11.5 % ja kaikkien joukkoyksikön komentajien isistä 22 % talonpoikiin, kuului menestyneiden komentajien isistä talonpoikiin 30 %. Näiden komentajien alueellisesta syntyperästä voidaan todeta heidän olleen jonkin verran muita komentajia useammin Itä-Suomesta lähtöisin.

Kuten menestyneiden komentajien ikärakenne jo antoi aavistaa oli heidän joukossaan suhteellisesti enemmän jääkäriupseereita (38 %) ja markovillalaisia (20 %), kuin näiden peruskoulutusryhmien osuus oli kaikista komentajista, jolloin vastaavat prosenttiluvut olivat 25 ja 9. Tästä johtunee myös, että menestyneistä komentajista oli huomattavasti useammalla rintamakokemusta joko vapaussodan tai Karjalan ja Viron retkien ajoilta.

Menestyneiden komentajien jatkokoulutus oli muita merkittävästi yhtenäisempi, sillä peräti 70 % heistä oli suorittanut Taistelukoulun komppanianpäällikö-/kapteenikurssin. Kenenkään jatkokoulutus ei ollut jäänyt luutnantti- tai kenttätykistön ampumakurssin tasolle. Menestyminen jatkokoulutuskursseilla tulee nyt selvästi esille, sillä heistä kuului I neljännekseen 38 % ja II neljännekseen 23 % eli yhteensä oli keskitasoa paremmin menestynyt 61 %, mikä on 12 prosenttiyksikköä kaikkia komentajia enemmän. Kurssinsa priimuksia oli joukossa peräti neljä. Tämä osoittanee, että arvostelu jatkokoulutuskursseilla on varsin hyvin pitänyt paikkansa myös upseerin sodan ajan suorituksiin verrattuna. Aika, joka on kulunut jatkokoulutuskurssin suorittamisesta, jakautuu kuten muillakin komentajilla.

Menestyneistä komentajista palveli hieman suurempi osa armeijassa kuin kaikista komentajista. Jakauma rauhan ajan tehtävien kohdalla on pääpiirtein samanlainen kuin muillakin, puolet palveli yksikönpäällikkönä tai sitä vastaavissa tehtävissä. Yksi menestyneistä joukkoyksikön komentajista oli kuitenkin ollut jo kahdeksan vuotta erossa vakinaisesta palveluksesta ennen talvisotaa.

Sotilaallisen koulutuksen pohjalta voidaan olettaa ainakin neljän tekijän vaikuttaneen komentajien menestykseen taistelukentällä: sotakokemuksen, tehokkaan jatkokoulutuksen, muita paremmin omaksuttujen tietojen sekä palvelun armeijassa, tiiviimmässä tuntumassa sotilaalliseen kehitykseen. Ilmeisesti näillä koulutuksellisilla tekijöillä on ollut sosiaalisia tekijöitä, kuten ikää ja agraarista syntyperää, suurempi vaikutus menestykseen.

On täysin luonnollista, että menestyneet komentajat pysyivät tehtävässään muita kiinteämmin. Lähes 60 % heistä komensi joukkoyksiköään koko talvisodan ajan. Uudet komentajat tulivat pääasiassa perusyksiköstä ja poistuneista suurin osa siirtyi joukko-osaston (vast.) komentajaksi. Menestyneistä komentajista oli 80 % kapteeneja ottaessaan joukkoyksikön johtoonsa. Yksi komentajista kaatui ja kaksi haavoittui niin vaikeasti, etteivät he enää talvisodan aikana ennättäneet palata tehtäväänsä.

6. YHDISTELMÄ

Kun arvioidaan niitä edellytyksiä, jotka talvisodan pataljoonan- ja patteristonkomentajilla oli tehtäviensä hoitamiseen sodassa, on todettava, ettei kokonaiskuva ole kovin myönteinen. Ohjesäännöt olivat osittain puutteellisia ja jo verrattain vanhoja ja komentajien sotilaallinen koulutus oli kirjavaa sekä tasollisesti että ajallisesti. Ilmeistä on, että puutteellisten puolustusmäärärahojen lisäksi puolustusvoimissa jatkuvasti tapahtuneet uudelleenjärjestelyt haittasivat tehokkaan koulutuksen suunnittelua ainakin joukkoyksikön komentajien kohdalla. Suojeluskuntajärjestökään ei — kuten miehistökoulutuksen kohdalla tapahtui — pystynyt tätä koulutusta ratkaisevasti täydentämään. Eräillä tarkastelluista sosiaalisista taustatekijöistä saattoi olla myönteistä vaikutusta komentajien toimintaan, mutta todennäköisempää on, että siihen ovat enemmän vaikuttaneet tekijät, joita ei voida jälkikäteen mitata.

Heikoimmat tuntuivat edellytykset olleen täydennysjoukkojen komentajilla ja myös Pohjois-Suomen rintamilla toimineilla komentajilla.

Nimenomaan täydennysjoukkojen kohdalla tilanne oli erittäin keho, mikä samalla on osoitus komentajareservin puutteesta. Parhaassa asemassa olivat kevyiden joukkojen sekä kaaderijoukkojen komentajat. Ensimmäisissä joukoissa oli eniten parhaan ja yhtenäisen sotilaskoulutuksen saaneita komentajia, jotka lisäksi etupäässä armeijassa palvelleina olivat olleet tilaisuudessa seuraamaan kiinteästi sotilaallista kehitystä ja saaneet myös — joskaan ei riittävässä määrin — käytännön harjoitusta. Molemmilla näillä ryhmillä oli myös apunaan runsaasti aktiivupseereita yksikönpäällikköinä. Eräänlaista keskiarvoa edellytysten suhteen edustavat reservi- ja Laatokan Karjalan joukkojen komentajat.

Heikohkoista edellytyksistä huolimatta on todettu pataljoonan- ja patteristonkomentajien menestyneen tehtävissään talvisodan aikana kokonaisuutena ottaen varsin hyvin. Tästä on osoituksena muun muassa se, että seitsemän komentajaa kymmenestä sai — komentajien korkeasta keski-ästä huolimatta — myös kesällä 1941 komentoonsa joukkoyksikön tai -osaston. Myös komentajien talvisodan aikaisten esimiesten lausunnot tukevat päätelmää, heidän mukaansa ”komentajat kasvoivat tehtäviinsä sodan aikana”. Tämän kasvamisen syistä voidaan vain viitata edellä mainittuihin ”mittaamattomiin” tekijöihin — kutsuttakoon niitä sitten vaikka ”talvisodan hengeksi”.

Tiettyjen komentajaryhmien tuomitseminen toistaan paremmiksi tai huonommiksi on vaikeaa, sillä hyviä ja huonoja komentajia oli kaikissa joukkoyksikkötyypeissä ja kaikilla rintamansuunnilla. Tutkimuksessa tarkastellut ”menestyneet komentajatkaan” eivät tässä suhteessa voi antaa ehdotonta todistusta. Eräitä päätelmiä voitaneen kuitenkin tehdä.

Kevyiden joukkojen komentajilla oli parhaat edellytykset ja näyttää myös siltä, että he menestyivätkin taistelukentällä muita komentajia paremmin. Täydennysjoukkojen komentajien kohdalla tuntuu asia olleen täysin vastakkainen: heikoimmat edellytykset ja ehkä muita heikommat saavutukset. Niiden edellytysten, joita on voitu mitata ja joita tässä tutkimuksessa on käsitelty, sekä saavutusten havaitaan kuitenkin olevan vain heikossa riippuvaisuussuhteessa toisiinsa. Todennäköistä on, että tämä riippuvaisuussuhde jää yksin koulutuksen varaan, ts. tutkituista edellytyksistä vain hyvällä koulutuksella on ollut merkittävää

vaikutusta menestykseen. Kevyiden joukkojen komentajien saavutuksiin voidaan rinnastaa reservi- ja myös Pohjois-Suomen joukkojen komentajien saavutukset. Viimeksi mainittu toteamus vahvistaa tehtyä päätelmää edellytysten ja saavutusten riippuvaisuussuhteen syistä ja osoittaa, että "mittaamattomilla" tekijöillä on ollut varsin suuri osuus komentajien menestykseen.

Suomalaisen esimiehen on ilmeisesti vaikeata antaa tunnustusta lähimmille apulaisilleen ja alaisilleen, sillä tutkimusten tuloksena on löytynyt vain muutama talvisodan aikainen päiväkäsky, joissa joukkoyksikön komentajat on mainittu monien muiden kiitettyjen joukossa. Siksi lainattakoon tämän tilastojen ja taulukoiden täyttämän tutkimuksen päätteeksi Ylipäällikön muistelmia ja omistettakoon niistä myös joukkoyksikön komentajille seuraava kiitos: "Älkööt tulevat sukupolvet unohtako puolustustaistelumme kalliisti ostettuja kokemuksia. Ne saattavat ylpeinä katsoa talvisotaan ja ammentaa rohkeutta ja luottamusta sen uljaasta historiasta. On sotahistoriassa miltei vertaansa vailla, että lukumäärältään ja varustukseltaan niin paljon heikompi armeija kuin Suomen kykeni tuottamaan viholliselle monia raskaita tappioita ja kerta toisensa jälkeen torjumaan sen hyökkäykset, vieläpä peräytyessäänkin".

	Kaaderijoukot (A)	Reservijoukot (B)	Täydennysjoukot (C)	Yhteensä								
Rykmanttien ja prikaatien pataljoonat ja patteristot sekä rannikkojoukot (I)	1., 2. ja 3.Pr KTR 1 (pstot/pr) Psto/4.Pr Rt lohkot, alalohkot ja linnakkeet 9+4+12	JR 4 (31), 5 (32), 6 (33) 7 (17), 8 (18), 9 (22), 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19 (28), 20 (29), 21 (30), 23, 24, 25, 26, 27, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, KTR 2 (11), 3 (6), 4, 5, 7 (10), 8, 9 (I ja III), 12, 13 84+26+0	JR 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69 KTR 21 (I ja II), I/KTR 22, 23 (I ja II) 24+5+0	<table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr><td>ju</td><td>117</td></tr> <tr><td>kt</td><td>35</td></tr> <tr><td>rt</td><td>12</td></tr> <tr><td></td><td><u>164</u></td></tr> </table>	ju	117	kt	35	rt	12		<u>164</u>
ju	117											
kt	35											
rt	12											
	<u>164</u>											
Eriilliset pataljoonat ja patteristot (II)	ErP 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 112 OsP II/KTR 14 26+1+0	ErLiikPsto RsPsto 1, 2, 3, 4 0+5+0	IV/KT (II/44), V/KT, (I/41), VI/KT, VIII/KT, IX/KT, X/KT (III/4), XI/KT (Kv 1), XII/KT (II/41), XIII/KT (III/41), I/JR 43 SissiP 1, 2, 3, 4, 5 ErP 25, 26 RsPsto 5, 6 17+2+0	<table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr><td>ju</td><td>43</td></tr> <tr><td>kt</td><td>8</td></tr> <tr><td>rt</td><td>0</td></tr> <tr><td></td><td><u>51</u></td></tr> </table>	ju	43	kt	8	rt	0		<u>51</u>
ju	43											
kt	8											
rt	0											
	<u>51</u>											
Kevyet joukot (III)	JP 1, 2, 3, 4 PPP 5, 6, 7, URR, HRR 9+0+0	KevOs 2 (11), 3 (6), 4, 5 7 (10), 8, 9, 12, 13 9+0+0	KevOs 21, 22, 23	<table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr><td>ju</td><td>21</td></tr> <tr><td>kt</td><td>0</td></tr> <tr><td>rt</td><td>0</td></tr> <tr><td></td><td><u>21</u></td></tr> </table>	ju	21	kt	0	rt	0		<u>21</u>
ju	21											
kt	0											
rt	0											
	<u>21</u>											
Yhteensä	ju 44 + kt 5 + rt 12 = <u>61</u>	ju 93 + kt 31 + rt 0 = <u>124</u>	ju 44 + kt 7 + rt 0 = <u>51</u>	<table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr><td>ju</td><td>181</td></tr> <tr><td>kt</td><td>43</td></tr> <tr><td>rt</td><td>12</td></tr> <tr><td></td><td><u>236</u></td></tr> </table>	ju	181	kt	43	rt	12		<u>236</u>
ju	181											
kt	43											
rt	12											
	<u>236</u>											

TALVISODAN JALKAVAKI- JA TYKISTÖJOUKOT

Luokittelu perustamistavan (A—C) ja organisaation (I—III) mukaan

	30. 11. 1939	15. 1. 1940	13. 3. 1940
Karjalan kannas (1)	JR 4—6, 10—15, 19—21, 23—24, 26, 1.—3.Pr JP 1—4, HRR, URR, PPP 5 ErP 1—7 KevOs 2, 4—5, 7—8 KTR 1—2, 4—5, 7—8 Psto/4.Pr, RsPsto 1—4, ErLiikPsto, Rt-joukot (9)	— JP 1, 4, HRR, URR + JR 7—9 + VI/KT, X/KT (III/4.) + KevOs 1 (XI/KT), 3 + KTR 6 + RsPsto 5	+ JR 61—63, 67—68, 40 + HRR, URR + ErP 18—24 + IX/KT + KevOs 21, 23 + KTR 21, 23 + RsPsto 6
	106	118	153
Lehtokan- Karjala (2)	JR 34—39 PPP 7 ErP 8—11, 112, KevOs 12—13 KTR 12, 13 Rt-joukot (Sortavala, Salmi, Mantsi)	+ JR 16, (42) + JR 41 (V/KT, XII/KT, XIII/KT) + JP 4, JP 1, HRR, URR + SissiP 2, 3, ErP 22, 18 + III/KTR 6	— HRR, URR — ErP 22, 18 + JR 69 + II/KTR 14, I/KTR 22
	35	50	51
Pohjois- Suomi (3)	PPP 6 ErP 12—17, 25, 26, OsP	+ JR 25, 27, 40, 64, 65, (43), (44) + VIII/KT, IX/KT, IV/KT (II/44), I/43) + SissiP 1, 4, KevOs 9, 22 + KTR 9	— JR 40 — IX/KT + SissiP 5
	10	35	32
Yhteensä	151	203	236

Huom. + tullut lisää
— poistunut

TALVISODAN JALKAVÄKI- JA TYKISTÖJOUKOT
Luokittelu eri ajankohtina rintamanosittain (1—3)

LÄHDELUETTELO

1. PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Talvisodan joukkoyksiköiden, joukko-osastojen ja yhtymien päiväkäskyt
 Talvisodan joukko-osastokortisto
 Talvisodan päällystötappioluettelot N:o 11—115
 Ylipäällikön päiväkäskyt 1939—1940
 Suojeluskuntain päällystökoulun arkisto 1922—1939
 Sota-arkisto
 Taistelukoulun oppilasmatriikkeli
 Taistelukoulu
 Sotakorkeakoulun oppilasmatriikkeli
 Sotakorkeakoulu

2. PAINETUT LÄHTEET

Kirjallisuus

Hämeen-Anttila Y S
 Puolustusvoimiemme upseeristo ja virkamiehistö 1934
 Helsinki 1933

Järvinen Y A
 Suomalainen ja venäläinen taktiikka talvisodassa
 Porvoo—Helsinki 1948

Kadettiupseerit 1920—1970
 Kadettikunta r.y., Hämeenlinna 1971

Mikola K J ym.
 Suomen Rannikkotykistö 1918—1958
 Helsinki 1959

Saarikoski P
 Aktiiviupseerien sosiaalinen tausta puolustusvoimissa 1919—1967
 Tiede ja Ase N:o 28, Mikkeli 1970

Selinheimo, Oras (toim.)
 Viipurin upseerikokelaskurssi 1918—1919
 Mikkeli 1964

Seppä, Väinö
 Vöyrin sotakoulu 1918
 Sotahistoriallisen tutkimuslaitoksen julkaisu XI
 Helsinki 1960

Sipponen O—Suhonen M
 Talvisodan komppanian- ja patterinpäälliköt
 Suomen Sotatieteellisen Seuran julkaisuja N:o 8
 Helsinki—Porvoo 1963

Suomen Jääkärien elämäkerrasto
 Porvoo 1938
 Em. teos I täydennysosa
 Jääkäriliitto r.y., Helsinki 1957

Toimituskunta
 Suomen Tykistökoulu
 Pieksämäki 1957

Lehdet

Mikola K J

Talvisodan strateginen painopiste ja torjuntataistelujen luonne
Talvisodan taistelut Laatokan ja Jäämeren välillä, niiden
luonne ja opetukset
Sotilasaikakauslehti 1958

Nordgren V

Mietteitä upseerikoulutuksesta joukko-osastoissamme.
Sotilasaikakauslehti 1937

Julkaisemattomat tutkimustyöt

Ripatti P

Talvisodan kivääripataljoonien komentajien koulutustaso
Tutkielma 1971, Taistelukoulu

THE BATTALION AND THE ARTILLERY BATTALION COMMANDERS IN THE WINTER WAR

The article is based on the more extensive study which the author has made supported by a scholarship awarded from Suomen Sotatieteellinen Seura. The survey is intended to be attached to and to complete the earlier published study of the basic unit commanders in the Winter War made by Olavi Sipponen and Martti Suhonen.

When studying the social background of the commanders the author pays special attention to their high average age, which was nearly 41 years. This was 8—9 years higher than the average age of the basic unit commanders. In the study the so-called "successful commanders", whose average age is reported to have been over 43 years, are defined by certain criteria, too. Therefore the author questions, which factor has to be more decisive in the selection of the battalion and the artillery battalion commanders: good physical condition or authority given by experience and age?

Half of the officers who acted as battalion commanders or as artillery battalion commanders in the Winter War were cadet officers, while a quarter of them were jaeger officers. During the war the cadet officers' share increased significantly. When surveying the further education the commanders received before the Winter War the author states only 70 % of them had a formal competence for their as commanders. In their continuation courses these officers had placed themselves evenly throughout in the scale of marks, while the "successful commanders" were obviously in the best quarter of the participants. A commander's military education is stated to have been quite unequal and partly even inadequate and the qualifications given by it are regarded to be fairly poor when thinking of the tasks in wartime.

Nevertheless, the commanders succeeded on the battlefield quite well, for only about 5 % of them were transferred to other tasks because of their obvious incompetence. During the war and after it before the year 1940 a third of the commanders were promoted to the following rank and similarly a third were rewarded with marks of honour for

their merits as commanders in the war. As the Continuation War broke out 55 % of the commanders in the Winter War got a battalion or an artillery battalion under their command and 12 % commanded a bigger unit.

The author states the two groups of commanders who had the best qualifications for their tasks. They were on one hand the commanders of the troops formed from cadre troops and on the other hand the commanders of the light troops, who also were, more than others, assisted by active officers as basic unit commanders. In the most unfavourable position were the commanders of the replenishment troops and those of the troops in Northern Finland. Nevertheless, on the basis of the study, besides the commanders of the light troops, specially the commanders in Northern Finland and also the commanders of the troops formed from the reserves have performed their tasks on the battle-field somewhat better than other commanders. From the qualifications that have been studied by the author only good further education is stated to have had a significant influence on the success. Therefore it is obvious that there have been some immeasurable factors — let us call them "the spirit of the Winter War" — which have had the effect that the commanders have grown along with their tasks during the war.